

**Imatran kaupungin toimenpideohjelma
lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin
edistämiseksi
2015–2018**

IMATRA

Saimaan sylissä, Vuoksen varrella

Ohjelman tekijä (työryhmä ja kokoonpano):

Ulla Laine (pj), Minna Karvinen (vs. pj), Elina Antikainen (siht.), Kirsi Leinonen, Päivi Majuri (vanhempain toimikunnat), Karina Mankki, Virpi Miettinen (Sampo), Kirsi Mäyrä, Minna Rovio, Marjut Röyskö, Ulla Särkinen, Harri Valtasola, Tuija Ylitörmänen

Toimielin, päätöspvm, §:

Vastuuhenkilö: Ulla Laine (Minna Karvinen)

Lausunnon antajat:

Ohjelman tiivistelmä:**Imatran kaupungin toimenpideohjelma lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi 2015–2018**

Toimenpideohjelma sisältää yhteensä 18 konkreettista toimenpidettä, joilla imatralaisten lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia ja terveyttä edistetään vuosina 2015–2018. Ohjelma konkretisoi tavoitteita, jotka pohjautuvat seuraaviin asiakirjoihin:

- Imatra 2030 strategia
- Imatran kaupunkikonsernin palveluohjelma 2030
- Sähköinen hyvinvointikertomus
- Tilaaajan ja tuottajan väliset palvelusopimukset
- Lasten ja nuorten seudullinen strategia Imatran, Parikkalan, Rautjärven ja Ruokolahden kuntien alueella – Lapsen ja Nuoren hyvä arki
- Etelä-Karjalan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma – Hyvä ja turvallinen arki lapselle. Strategia on lakisääteinen. Lastensuojelulaki 12 § velvoittaa kuntaa tai kuntia yhdessä laatimaan suunnitelman lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi.
- Opetussuunnitelman perusteet
- Kouluterveyskysely

Kaikki kunnan toimijat ovat vastuussa **lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin** toteuttamisesta. Lasten ja nuorten kasvua tukevat palveluprosessit toimivat saumattomasti ja asiakaslähtöisesti yli hallintorajojen. Lasten suojeleminen on toimintaa, jonka tarkoituksena on turvata lasten ja nuorten turvallinen ja tasapainoinen kehitys, ja sen keskeisenä ajatuksena on lapsen oikeus hyvään ja turvalliseen lapsuuteen kaikkien lapsen elämässä olevien aikuisten vastuuna.

Imatran kaupungin peruspalveluja kehitetään ohjelmakaudella niin, että lapsille ja perheille pystytään tarjoamaan oikea-aikaisesti apua ja tukea osana peruspalveluiden toimintaa. Tämä edellyttää työkäytäntöjen uudistamista, monialaisen yhteistyön lisäämistä, henkilöstön osaamisen kasvattamista sekä erityispalveluiden konsultatiivisen tuen varmistamista peruspalveluiden henkilöstölle. Palvelut ja tukitoimet viedään sinne, missä lapset, nuoret ja perheet arjessaan toimivat.

Kaikkien toimenpiteiden tavoite on seuraava:

- Lapsia, nuoria ja perheitä tuetaan heidän **kehitysympäristöissään**
- Tukea tarvitsevat lapset, nuoret ja perheet saavat tarvitsemansa tuen riittävän varhain ja riittävän pitkäaikaisesti **universaaleissa palveluissa**, esim. hyvinvointineuvola, varhaiskasvatus, koulu ja nuorisopalvelut
- Hyvinvoinnin edistämässä keskeisessä roolissa ovat **kolmannen sektorin toimijat**. Yhteistyötä kunnan ja kolmannen sektorin välillä kehitetään. Lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta lisätään.

Sisältö

1. Johdanto	4
2. Tavoitteena lapsen, nuoren ja perheen hyvä, turvallinen arki Imatralla	6
3. Imatralaisten lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tila ja keskeiset haasteet	10
4. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisen toimenpide-esitykset	13
Toimenpide 1a: Avoin varhaiskasvatus	13
Toimenpide 1b: Hyvinvointineuvolatoiminnan kehittäminen	14
Toimenpide 1c: Vertaistoiminnan kehittäminen	15
Toimenpide 2a: Lasten vapaa-aikatoiminnan kehittäminen.....	17
Toimenpide 2b: Poliisin ja peruspalveluiden yhteistyön kehittäminen	20
Toimenpide 2c: Yhteisöllinen nuorisotyö	21
Toimenpide 2d: Esi- ja alkuopetuksen kehittäminen	22
Toimenpide 2e: Kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen	23
Toimenpide 3a: Lisätään lasten ja nuorten mahdollisuuksia tulla kuulluksi ja osallistua suunnitteluun ja päätöksentekoon itseään koskevilla asioilla	25
Toimenpide 3b: Peruskoulun jälkeisen siirtymisen tukeminen	26
Toimenpide 4a: Lapset puheeksi – verkostot suojaksi. Toimiva lapsi & perhe II –ohjelma (TLP)	28
Toimenpide 4b: Oppilaiden tuki	29
Toimenpide 4c: NUPPI – Nuorten päihde- ja mielenterveystyön kehittäminen	32
Toimenpide 4d: Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston kehittäminen	33
Toimenpide 4e: Lasten, nuorten ja perheiden elintavat.....	34
Toimenpide 5a: Toimenpideohjelman seuranta	36
Toimenpide 5b: Imatran hyvinvointikertomuksen avulla seurataan imatralaisten lasten ja perheiden hyvinvoinnin kehittymistä.....	37
Toimenpide 5c: Laadunhallinnan ja seurantajärjestelmien kehittäminen palveluissa	38
LIITE 1. TOIMENPIDEOHJELMAN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI.....	40
LIITE 2. TIIVISTELMÄ TOIMENPITEISTÄ.....	43

1. Johdanto

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisen toimenpideohjelma sisältää konkreettisia toimenpiteitä, joilla imatralaisten lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia ja terveyttä edistetään vuosina 2015–2018. Kohderyhmänä ovat imatralaiset 0–29-vuotiaat lapset ja nuoret sekä lapsiperheet. Ohjelman on laatinut lasten, nuorten ja perheiden toimenpideohjelman ohjausryhmä, jonka kokoonpano on seuraava:

Ulla Laine, lasten ja nuorten palvelut (pj)
 Minna Karvinen, kasvatus- ja opetuspalvelut (vs. pj)
 Elina Antikainen, hyvinvointipalvelut (siht.)
 Kirsi Leinonen, lasten ja nuorten kasvun tuen palvelut
 Päivi Majuri (vanhempain toimikunnat)
 Karina Mankki, nuorisopalvelut
 Virpi Miettinen, Sampo
 Kirsi Mäyrä, liikuntapalvelut
 Minna Rovio, kasvatus- ja opetuspalvelut
 Marjut Röyskö, mielenterveys- ja päihdepalvelut
 Ulla Särkinen, vapaa-aikapalvelut
 Harri Valtasola, lasten ja nuorten palvelut & vapaa-aikapalvelut
 Tuija Ylitörmänen, hyvinvointipalvelut

Lisäksi ohjausryhmään on kutsuttu jatkossa psykososiaalisten palvelujen edustajaksi Leena Luukka.

Toimenpideohjelma pohjautuu **Imatra 2030 strategian** avaintavoitteisiin, **Imatran kaupunkikonsernin palveluohjelman 2030** linjauksiin sekä **sähköisen hyvinvointikertomuksen** osoittamiin kehityskohtiin. Ohjelma toteuttaa erityisesti kaupunkistrategian kolmea avaintavoitetta:

- Laadukkaiden kuntapalvelujen järjestäminen asukkaille taloudellisesti ja tehokkaasti asukasmäärään ja väestörakenteeseen mitoitteen
- Myönteinen Imatra-kuva
- Elinvoiman vahvistaminen alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä yhteistyöllä

Lisäksi toimenpiteillä vastataan palveluohjelman ja sähköisen hyvinvointikertomuksen seuraaviin linjauksiin toiminnan järjestämisestä:

1. Asiakslähtöiset palvelut

Palvelut järjestetään asiakslähtöisesti, asiakastyytyvyisyys on hyvää, asiakkaat ovat yhdenvertaisia ja asiakaspalvelu on erinomaista

2. Osallisuus ja aktiivisuus

Toiminnassa edistetään asukkaiden osallisuutta ja aktiivista kansalaisuutta

3. Tuloksellisuus ja vaikuttavuus

Palvelut järjestetään tuloksellisesti ja vaikuttavasti

4. Ennakoiva ja oikea-aikainen työ

Palveluissa painotetaan ennakoivaa ja oikea-aikaista työtä kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi painopisteenä avopalvelujen tarjonta ja kehittäminen

5. Kestävä kehitys

Terveellinen ja turvallinen ympäristö

Imatran hyvinvointikertomus 2014–2016 toteaa, että lasten, nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi on tehtävä laaja-alaista yhteistyötä perheiden, varhaiskasvatuksen ja koulun välillä. Ongelmiin on puututtava varhain. Keskeisempiä haasteita ovat lapsen, nuoren ja perheiden varhainen tuki omassa toimintaympäristössään, lasten ja nuorten päihde- ja mielenterveyspalvelujen kehittäminen, syrjäytymisen ehkäiseminen ja osallisuuden vahvistaminen.

Näiden asiakirjojen linjausten lisäksi toimenpiteillä kehitetään niitä tarkoituksenmukaisia asioita, joista hyvinvointipalvelujen tilaaja ja tuottaja ovat sopineet **valuustokautisessa kumppanuussopimuksessaan**. Toimenpiteet huomioidaan myös tilaajan ja tuottajan välisissä **vuosittaisissa palvelusopimuksissa**, joissa sovitaan palvelutuotannon kehittämistoimenpiteistä kullekin vuodelle. Lisäksi toimenpideohjelma konkretisoi tavoitteita, jotka on linjattu **kahdessa alueellisessa perheiden hyvinvointisuunnitelmassa**. Nämä suunnitelmat ovat:

- **Lapsen ja nuoren hyvä arki. Lasten ja nuorten seudullinen strategia Imatran, Parikkalan, Rautjärven ja Ruokolahden kuntien alueella.** Strategia on laadittu Seututyön ohjausryhmän tehtäväksi annosta. Kaupunginvaltuusto hyväksyi 22.2.2010 § 21.
- **Etelä-Karjalan alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2015–2018 – Hyvä ja turvallinen arki lapselle.** Strategia on lakisääteinen. Lastensuojelulaki 12 § velvoittaa kuntaa tai kuntia yhdessä laatimaan suunnitelman lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Kaupunginvaltuusto hyväksyi 15.9.2014 § 44.

2. Tavoitteena lapsen, nuoren ja perheen hyvä, turvallinen arki Imatralla

Hyvä ja turvallinen arki lapselle, Etelä-Karjalan seudullinen suunnitelma lastensuojelun kehittämiseksi ja järjestämiseksi vuosille 2013–2017, on lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma, joka tulee huomioida päätöksenteossa ja talouden suunnittelussa. Tässä suunnitelmassa keskiöön nostetaan kolme keskeistä tavoitetta:

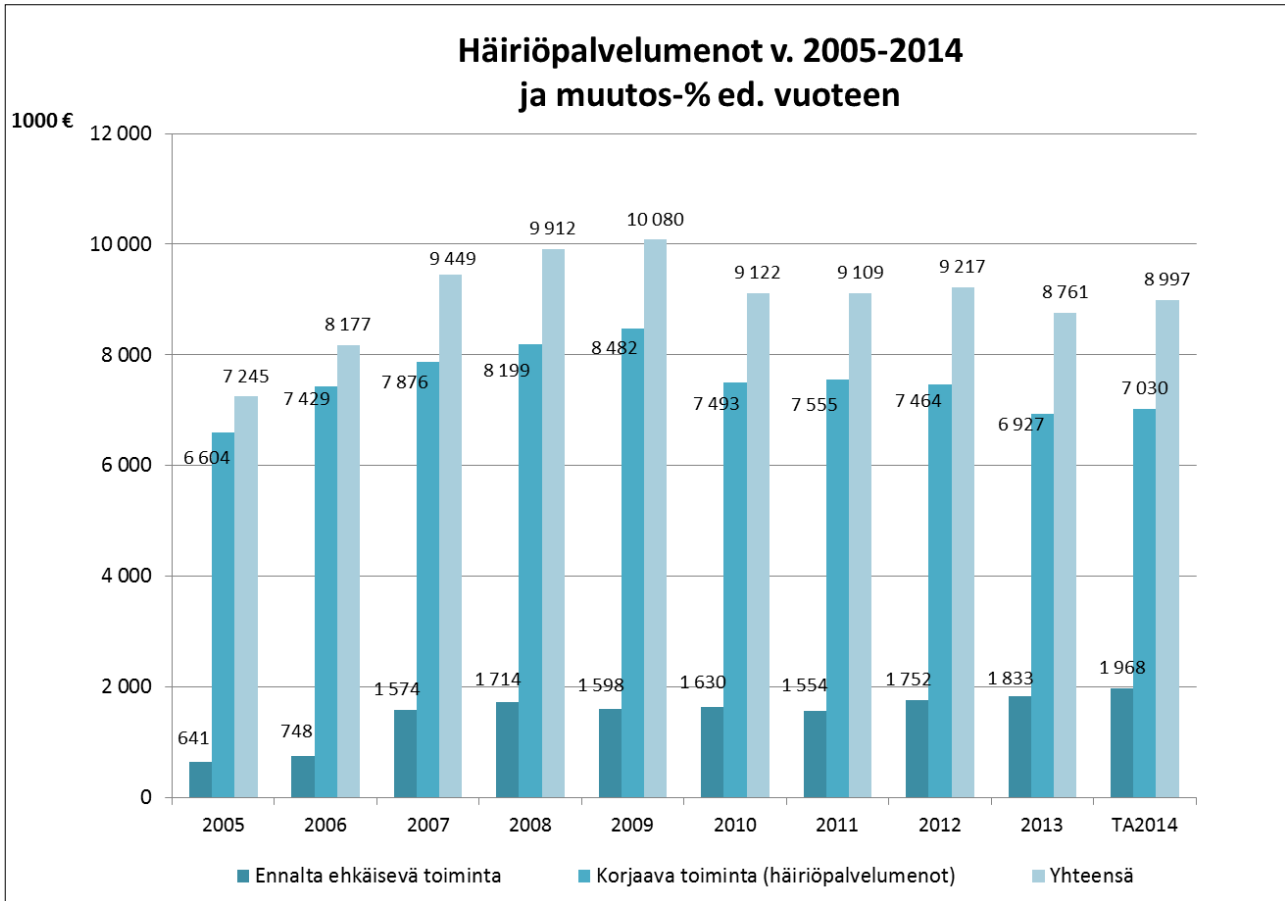
- Ennaltaehkäisevien palveluiden riittävä resursointi
- Hyvän vanhemmuuden vahvistaminen
- Asiakaslähtöinen monialaisuus sekä lapsen ja perheen toimintaympäristöön vietävät palvelut

Jo **Lapsen ja nuoren hyvä arki -asiakirja** korosti, että lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen on laaja-alaista toimintaa, joka toteutuu ensisijaisesti lasten ja nuorten arkiympäristössä. Asiakirjassa korostettiin lapsen oikeutta olla lapsi ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti ja saada tarvitsemaansa suojelua ja hoivaa. Lisäksi painotettiin vanhempien ja muiden aikuisten vastuuta lapsen hyvinvoinnin toteutumisesta. Asiakirjassa korostettiin myös vanhempien oikeutta saada tukea kasvatustyöhönsä.

Yhdessä nämä asiakirjat antavat alla luetellut suuntalinjat toimenpiteiden toteuttamiselle. Tämän ohjelman toimenpiteet vuosille 2015–2018 on otsikoitu Lapsen ja nuoren hyvä arki -ohjelman toimenpidesuosituksia mukaillen.

- Hyvän vanhemmuuden vahvistaminen
- Yhteisöllisen toimintakulttuurin edistäminen ja yhteisen vastuun tukeminen
- Lasten ja nuorten osallistumisen ja osallisuuden lisääminen
- Lapsi ja nuori keskiössä – asiakaslähtöinen monialaisuus
- Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seurantajärjestelmien kehittäminen

Imatralla on tehty tavoitteellista ja menestyksekkästä työtä lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä eteen. Organisaatorakenne ja toimintatavat ovat tehostaneet asiakkaan huomioimista palveluprosesseissa. Yhteistyö eri sektoreiden välillä on tehty saumattomaksi, ja yhteistyön tulokset näkyvät eri seurantaluvuissa, kuten häiriöpalvelumenojen kehityksessä (Kuvio 1 seuraavalla sivulla).

KUVIO 1 Häiriöpalvelumenot v. 2005–2014.

Lastensuojelun erityispalveluiden tarpeen ja kustannusten kasvu on saatu taittumaan, kuten toimenpideohjelmassa vuosille 2011–2014 oli asetettu tavoitteeksi. Tämän hyvän suunnan ylläpitäminen jatkossa vaatii edelleen yhteistyön tehostamista, tuen tarpeen varhaista tunnistamista ja oikea aikaista puuttumista tukea tarjoamalla.

Seudullinen suunnitelma lastensuojelun kehittämiseksi ja järjestämiseksi vuosille 2013–2017 määrittelee lasten suojelua yhteen ja erikseen kirjoitettuna. *Lasten suojelulla* tarkoitetaan kaikkea sellaista toimintaa kunnissa, maakunnissa ja sosiaali- ja terveystieteissä, jonka tarkoituksena on turvata lasten ja nuorten turvallinen ja tasapainoinen kehitys. *Lastensuojelun sosiaalityö* on osa lasten suojelutoimintaa. Lastensuojelua tehdään kunnissa, kuten suunnitelmassa kirjoitetaan, yhdessä ja erikseen, niin etteivät sektorirajat estä lapsen edun toteutumista. Avuntarve harvoin noudattaa palveluiden tuottamisen perinteisiä sektorirajoja.

Lastensuojelusuunnitelman keskeinen ajatus on **lapsen oikeus hyvään ja turvalliseen lapsuuteen kaikkien lapsen elämässä olevien aikuisten vastuuna**. Tämä tarkoittaa sitä, että lastensuojelun sosiaalityö ei yksin voi turvata hyvinvointia, vaan tarvitaan ennalta ehkäiseviä palveluita lapsen ja perheen tueksi. Suunnitelmassa korostetaan lapsen asiakkuutta ihmissuhteen näkökulmasta, lapselle palvelu on aina joku ihminen. Lapset oikeudet asiakkaana ovat samat kuin kaikilla, ja hänen osallisuutta tulee tukea.

Lapsen etu muodostuu tasapainoisesta kehityksestä ja hyvinvoinnista sekä läheisistä ja jatkuvista ihmissuhteista. Lapsen etu edellyttää ymmärrystä ja hellyyttä sekä ikätasoista valvontaa ja huolenpitoa, taipumuksia ja toivomuksia vastaavaa koulutusta, turvallista kasvuympäristöä, koskemattomuutta, edellytyksiä itsenäistymään ja kasvaa vastuulliseksi, osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia omissa asioissa sekä kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimista.

Imatralla tarvitaan jatkossakin kunnan eri toimialojen sitouttamista lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman (Hyvä ja turvallinen arki lapselle –suunnitelma) tavoitteisiin, ja tämä edellyttää arjen yhteistyötä käytännön tasolla sekä esimiesten vastuuta sektoreiden välisen yhteistyön vahvistamiseksi. Imatran kaupungin peruspalveluja on kehitetty niin, että lapsille ja perheille pystytään tarjoamaan oikea-aikaisesti apua ja tukea osana peruspalveluiden toimintaa. Tätä varhaisen puuttumisen ja oikea-aikaisen tuen mallia pyritään jatkossa edelleen vahvistamaan työkäytännöllä, monialaisella yhteistyöllä ja konsultatiivisella tuella sekä palveluiden viemisellä lasten, nuorten ja perheiden arkeen.

Varhaisella puuttumisella ja oikea-aikaisella tuella pyritään ehkäisemään myös lasten ja nuorten sosiaalista syrjäytymistä. Sosiaalinen syrjäytyminen tarkoittaa elämästä syrjäin jäämistä. Se on yhteisöstä ja yhteiskunnasta sekä niiden arvoista, tavoista, tottumuksista, kulttuurista sivuun joutumista. Syrjäytymistä voi ehkäistä lisäämällä lapsen ja nuoren kokemuksia osallistumisesta ja osallisuudesta yhteisöön ja yhteiskuntaan. Nuorten aikuisten syrjäytymisen ehkäisy on Imatralla keskeinen haaste. Tässä suunnitelmassa keskitytään nuoren elämän niin kutsuttuihin nivelvaiheisiin. Ohjelmassa esitettävät toimenpiteet koskettavat etenkin siirtymävaihetta peruskoulusta toiselle asteelle.

Valtakunnallisesti menossa olevat suuret uudistukset sekä alueelliset palveluprosessi uudistukset haastavat kovin yksityiskohtaisen pitkänaikavälin suunnittelun. Valtakunnalliset esiopetuksen, perusopetuksen, lukion sekä taiteenperusopetuksen **opetussuunnitelmat** uudistetaan 2016. Perusopetuksen ohjausjärjestelmän tarkoituksena on varmistaa koulutuksen tasa-arvo ja laatu sekä luoda hyvät edellytykset oppilaiden kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Opetussuunnitelman perusteet laaditaan perusopetuslain ja -asetuksen sekä tavoitteet ja tuntijaon määrittävän valtioneuvoston asetuksen pohjalta. Samoin tehdään esiopetuksen, lukion ja taiteen perusopetuksen lakien ja asetusten pohjalta. Paikallinen opetussuunnitelma luo yhteisen perustan ja suunnan päivittäiselle koulutyölle. Se on strateginen ja pedagoginen työkalu, joka linjaa opetuksen järjestäjän toimintaa sekä koulujen työtä.

Paikallinen OPS-työ tekee täydennykset niihin kohtiin, joihin halutaan paikallinen linjaus tai toimintatavat. OPS-työn perusteeksi on linjattu yrittäjäyys, toiminnallisuus, liikunnallisuus, kansainvälisyys, tieto- ja viestintäteknologia sekä projektityöskentely. Näihin liittyen pyritään kehittämään oppimisympäristöjä niin, että toiminta olisi mahdollista. Toimenpideohjelmassa otetaan huomioon opetussuunnitelman mukaiset perusteet niissä kohdissa, joissa se liittyy kyseiseen asiaan.

Seuraavassa luvussa kuvataan yhteensä 18 konkreettista toimenpidettä, joilla lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia; hyvää vanhemmuutta, osallisuutta ja osallistumista, asiakaslähtöisyyttä, yhteisen vastuunottamista lapsen ja nuoren elämästä, edistetään suunnitelmakaudella Imatran kaupungissa.

Toimenpiteillä on seuraavia tavoitteita:

Lapsia, nuoria ja perheitä tuetaan heidän **kehitysympäristöissään**: perheen kotona, koulussa, päivähoitossa, vapaa-ajan toiminnoissa. Kaikki lasten ja perheiden kanssa toimivat tahot tiedostavat osallisuutensa ja vastuunsa lapsen kehityksestä. Ensi sijaisessa vastuussa lapsen kasvatuksesta ja hyvinvoinnin tukemisessa ovat perhe ja vanhemmat/huoltajat.

Tukea tarvitsevat lapset, nuoret ja perheet saavat tarvitsemansa tuen riittävän varhain ja riittävän pitkäaikaisesti **universaaleissa palveluissa**, kuten hyvinvointineuvola, varhaiskasvatus, koulu, ja nuorisopalvelut. Tarve lähettää lapsi ja perhe asiakkaaksi erityispalveluihin vähenee ja erityispalveluiden kustannukset alenevat suunnitelmakaudella. Syntyy uudenlainen työskentelykulttuuri: avoin, monialainen yhteistoiminta perheiden hyväksi Imatran kaupungissa. Lasten, nuorten ja perheiden osallisuus lisääntyy.

Hyvinvoinnin edistämiseksi keskeisessä roolissa ovat **kolmannen sektorin toimijat**, kuten seurakunnat, urheiluseurat ja muu järjestötoiminta. Yhteistyötä kunnan ja kolmannen sektorin välillä kehitetään. Lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta lisätään.

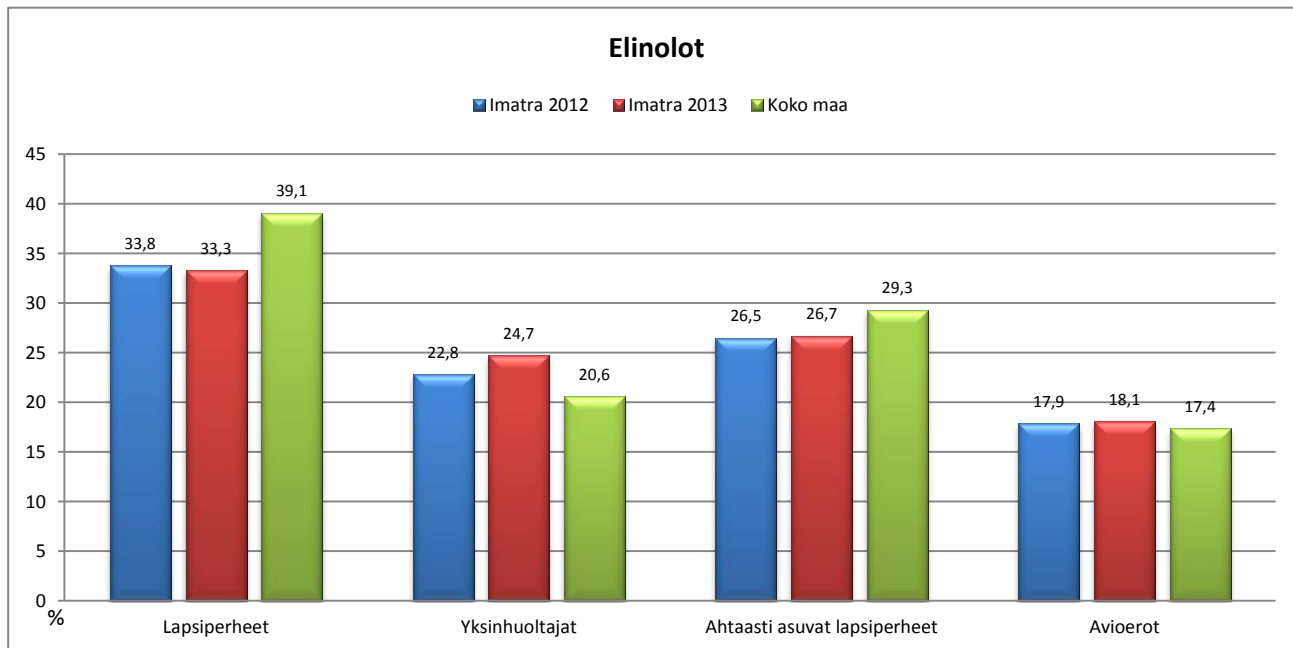
Imatralaisia lasten, nuorten ja perheiden palveluja on viime vuosina uudistettu vahvasti. On kehitetty erilaisia monialaisia yhteistyömuotoja, jotka ovat vakiintuneet osaksi käytännön toimintaa. Kehitystyö jatkuu. Työryhmien työ on ollut avointa ja monialaista, johon on kutsuttu mukaan mm. kolmannen sektorin toimijoita, viranomaistoimijoita sekä lapsia/nuoria ja vanhempia. Jatkotyössä heidän osuutensa korostuu. Kun toimenpideohjelma on valmistunut ja hyväksytty, suunnitelmaa laatinut työryhmä jatkaa edelleen toimintaansa ja vastaa toimenpiteiden toteuttamisesta ja perheiden palveluiden monialaisesta koordinoinnista Imatran kaupungissa.

3. Imatralaisten lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tila ja keskeiset haasteet

Imatralaisten perheiden sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa tarkastellaan tässä luvussa SotkaNet -tietokannasta ja Kouluterveyskyselystä 2013 kerättyjen hyvinvointiin liittyvien indikaattoreiden avulla. Vertailukohtana on käytetty koko maan keskiarvoja. Vastaavat tiedot yksityiskohtaisemmin kuvattuna löytyvät myös **Imatran hyvinvointikertomuksesta 2014–2016**.

Perherakenne, toimeentulo ja asuminen

Lapsiperheiden hyvinvoinnissa on keskeistä kiinnittää huomiota muun muassa perherakenteeseen, perheen toimeentuloon sekä asumiseen, sillä nämä tekijät ovat usein yhteydessä perheen hyvinvointiin sekä terveyseroihin väestöryhmien välillä. Imatralla lapsiperheiden määrä (33,3 %) on edelleen vähentynyt ja on alle maan keskiarvoa (39,1 %). Yksinhuoltajaperheiden osuus lapsiperheistä (24,7 %) on kasvanut viimeisten vuosien aikana ja on korkeampi verrattuna koko maan lukemiin (20,6 %). Muuhun maahan verrattuna Imatralla ja koko Etelä-Karjalassa asutaan yhä väljemmin. Ahtaasti asuvien lapsiasuntokuntien määrä (26,7 %) on pysynyt lähes samana ja määrä on maan keskiarvoa pienempi (29,3 %). Avioerojen määrä on myös noussut (18,1 %) ja on nykyään korkeampi verrattuna maan keskiarvoon (17,4 %). (SOTKANet, 2013.) Noin joka 8. lapsiperhe saa toimeentulotukea, mikä on vähemmän kuin maassa keskimäärin (8,7 %) (SOTKANet, 2012). Imatralaisten lapsiperheiden elinoloja kuvataan valituilla indikaattoreilla seuraavassa kuviossa 2.

KUVIO 2 Imatralaisten elinolot 2012–2013.

Vanhempien hyvinvointi ja lasten suotuisa kehitysympäristö

Perheen aikuisten hyvinvointi on yhteydessä lasten ja nuorten myönteiseen kasvuun ja kehitykseen. Perheen aikuisten mielenterveys- ja päihdeongelmat ovat keskeinen riskitekijä lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Erityisesti päihteiden käyttöön liittyvät ongelmat ovat Imatralla yleisiä. Perheiden, lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi onkin syytä kiinnittää huomiota mielenterveys- ja päihdeongelmien ylisukupolvisen siirtymisen ketjun katkaisemiseen. Sekä lasten ja nuorten omat, että vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat ovat usein lasten ja nuorten huostaanottojen syynä. Imatralla huostassa olleiden lasten (1,8 % vs. koko maa 1,1 %) ja kodin ulkopuolelle sijoitettujen (2,1 % vs. koko maa 1,4 %) lasten määrä on hieman laskenut viimeisen kahden vuoden aikana, mutta luvut ovat kuitenkin edelleen korkeat valtakunnallisesti verrattuna.

Nuorten terveyttä ja hyvinvointia tukeva ympäristö

Imatralla nuorten koettu terveydentila on samaa tasoa kuin muualla maassa, poikkeuksena ammatillisten oppilaitosten opiskelijat, jotka kokevat terveydentilansa paremmaksi (Kouluterveyskysely, 2013). Samanaikaisesti erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen nuorten 16–24-vuotiaiden määrä (7,2 %) on hieman laskenut. Sama suuntaus on 0–15-vuotiaiden (4,3 %) kohdalla. Imatralla erityiskorvattavia lääkkeitä käyttävien nuorten osuus on kuitenkin korkeampi kuin maassa keskimäärin. (SOTKANet, 2013.)

Kouluympäristö on keskeinen nuorten arkiympäristö ja näin ollen merkittävä tekijä nuorten hyvinvoinnin kannalta. Koulukiusattujen nuorten osuus Imatralla on pysynyt samalla tasolla kuin pari vuotta sitten, mutta ammattioppilaitosten oppilaiden (6 %) keskuudessa kiusaaminen on hieman yleistynyt. Samanaikaisesti läheiset ystävyys-suhteet ovat yleistyneet. (Kouluterveyskysely, 2013.) Läheisten ystävyys-suhteiden puutteen on todettu olevan yhteydessä esimerkiksi mielenterveydenongelmiin ja syrjäytymiseen.

Kouluterveyskyselyn (2013) mukaan yli puolet yläkoulun 8. ja 9. luokan oppilaista (59 %) kokee koulun fyysiset työolot puutteelliseksi. Koulutyöskentelyä haittaavia tekijöitä ovat esimerkiksi opiskelutilojen ahtaus, melu, sopimaton valaistus, huono ilmanvaihto, lämpötila, likaisuus, epä mukavat työtuolit tai -pöydät, huonot sosiaalitulat ja tapaturmavaara. Sama suuntaus on koko maassa. On myös huolestuttavaa, että opiskeluvaikeudet ja koulu-uupumus ovat yleistyneet nuorten kohdalla. Noin 30–40 % nuorista kokee vaikeuksia opiskelussa. Vaikeudet liittyvät muun muassa läksyjen tekoon, opetuksen seurantaan ja kokeisiin valmistautumiseen.

Nuorten elintavat

Positiivista on, että imatralaisten 8. ja 9. luokkien oppilaiden liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla on lisääntynyt. Nuoret liikkuvat pääsääntöisesti useammin kuin kerran viikossa. (Kouluterveyskysely, 2013.) Liikunnan tukemiseen on kuitenkin tarve edelleen kiinnittää huomiota, sillä suomalaisten liikuntatottumukset ovat yleisesti muuttuneet viime vuosina. Vapaa-ajan liikunta on lisääntynyt, mutta samalla yleinen aktiivisuus arjessa on vähentynyt, mikä on johtanut kunnan huonontumiseen ja ylipainon lisääntymiseen. Tv:n ja tietokoneen ääressä kuuluu useita tunteja päivittäin. Lisäksi kännykkä- ja konsolipelien käyttö on yleistynyt.

Imatralaisten nuorten tupakointi on hieman vähentynyt, mutta tupakoivien nuorten lukumäärä Imatralla on valtakunnallisesti verrattuna edelleen korkea. Myös alkoholinkäyttö ja humalajuominen nuorten keskuudessa näyttäisivät olevan edelleen tavallista. Huumeiden kokeilu on ennusteiden mukaan lisääntymään päin koko maassa, mutta Imatralla tilanne on tilastojen mukaan pysynyt lähes samana kuin vuonna 2010. Varhain aloitettu päihteidenkäyttö lisää riskiä sairastua myöhemmin johonkin päihde- ja mielenterveysongelmaan. Mitä myöhäisempään päihdekokeilut saadaan siirrettyä, sitä vähäisempiä ovat haittojen seuraamukset.

Nuorten toimeentulo ja työttömyys

Nuorisotyöttömyys (24,3 %) on pysynyt Imatralla samalla tasolla viimeiset kaksi vuotta ja on korkea Etelä-Karjalaan (18,2 %) sekä koko maahan verrattuna (14,6 %) (SOTKANet, 2013). Imatralaisista nuorista 18–24-vuotiaista noin 17,1 % saa toimeentulotukea. Vastaava luku koko maassa on 14,1 %. (SOTKANet, 2012.) Työttömyys ja toimeentulotuen tarve ovat merkkejä nuorten mahdollisesta syrjäytymisestä yhteiskunnasta.

4. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisen toimenpitees-esitykset

1. Hyvän vanhemmuuden vahvistaminen

Vanhemmuuden tukeminen on jokaisen tehtävä. Vanhemmuutta tuetaan rakentamalla aitoa kasvatuskumppanuutta ja voimaannuttamalla vanhempia toimimaan erilaisissa arjen ympäristöissä ja tilanteissa. Keskeistä on varmistaa tuen jatkuvuus koko lapsen ja nuoren kasvun ajan.

Toimenpide 1a: Avoin varhaiskasvatus

Avoimella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan päivähoitoa, johon voi osallistua alle kouluikäinen lapsi, joka ei ole kunnallisen päivähoidon piirissä. Lapsi voi osallistua avoimeen varhaiskasvatukseen yksin tai yhdessä huoltajansa kanssa. Avoimessa varhaiskasvatuksessa toimintamuotoina voivat olla avoin päiväkotitai perhekerho. Toiminta voi olla kaupungin omaa tai kolmannen sektorin järjestämää.

Kehittämistoimenpiteet:

- Yhteistyötä eri toimijoiden välillä tarvitaan, jotta perheille voitaisiin tarjota monipuolista avointa varhaiskasvatusta.
- Tarvetta selkeyttää tiedottamisen kautta jo perheille tarjolla olevaa toimintaa.
- Kaupungin uusille verkkosivuille perheille tapahtumakalenteri, johon tapahtumia ja toimintaa kirjattaisi avoimen varhaiskasvatuksen palveluista Imatralla. Tällä hetkellä perheiden on vaikeaa löytää palveluja, vaikka tarjontaa Imatralla on. Sivulle linkit toimijoille mm. PeLa, MLL, srk, kirjasto, urheiluseurat, Metku ja liikuntatoimi.
- Tarvitaan hyvää palveluohjausta perheille. Avainasia on tiedon jakaminen ja ohjaus perheille. Hyvinvointineuvola ja päivähoitohakemuksia käsittelevät esimiehet ovat ”näköalapaikalla”.
- Toiminnan aloittaminen resurssien mukaan keväällä 2015. Kevään antamien kokemusten mukaan mahdollisesti toiminnan lisäämistä eri puolille kaupunkia; syksy–talvi 2015, resurssien mukaan.

Vaikuttavuus:

- Tukee kotona olevien perheiden verkostoitumista, vertaistukea ja jaksamista
- Vähentää päiväkotipaikkojen tarvetta sellaisille lapsille, joiden huoltaja on kotona. Rauhoittaa siten päiväkotien ja perhepäivähoidon arkea.
- Vaihtoehtoinen ja kevyempi varhaiskasvatuspalvelu perheille
- Suunnitelmallisesti ja ammatillisesti organisoidulla toiminnalla voidaan antaa kasvatuksellista mallia ja tukea perheille

- Lisää perheiden valinnanmahdollisuuksia, koska tarjoaa vaihtoehdon päivähoidolle
- Yhteistyötä yli rajojen
- Ennaltaehkäisevä merkitys

Aikataulu:

- Vuoden 2015 aikana avoimen perhekerhon aloittaminen Rajapatsaan kirjaston tiloissa kerran viikossa keskiviikkoisin klo 9.00–11.30.
- Varhaiskasvatuksen resurssien mukaan toiminnan aloittaminen keväällä 2015 yhdessä perheneuvolan ja hyvinvointineuvolan kanssa.

Vastuutaho: Varhaiskasvatus, Anu Malinen. Yhteistyötahoina: Varhaiskasvatus, hyvinvointineuvola, perhepalvelut ja kirjasto. Toiminnassa mukana kolmas sektori mm. PeLa ja MLL.

Toimenpide 1b: Hyvinvointineuvolatoiminnan kehittäminen

Hyvinvointineuvolan toiminnan tavoitteena on tukea koko perheen hyvinvointia ja vanhemmuutta. Toiminnan tavoitteena on neuvola-asetuksen velvoitteisiin vastaaminen sekä erityistä tukea tarvitsevien perheiden tunnistaminen ja varhaisen avun tarjoaminen konkreettisen perheiden kotona tapahtuvan tuen keinoin. Tavoitteena on lasten ja nuorten häiriöpalvelumenojen aleneminen.

Kehittämistoimenpiteet:

- Isien osallisuuden lisääminen → isyyden arvostus!
- Hyvinvointineuvolan roolin vahvistaminen ennaltaehkäisevänä ja yhteistyötä koordinoivana yksikkönä → tieto lasten ja perheiden palveluista saatavilla ja jaettavissa perheille
- Vertaistuki (ryhmät) tärkeä osa hyvinvointineuvolan palveluita → esim. ryhmäneuvolakokeilu uutena aiempien ryhmien lisäksi
- Monikulttuurisuuden huomioiminen
- Tavoitettavuuden parantaminen

Vaikuttavuus:

- Kaikilla odottavilla perheillä sekä lapsiperheillä on mahdollisuus hyvinvointineuvolan palveluun
- Kaikilla ensisynnyttäjillä on mahdollisuus tavata hyvinvointineuvolan perhetyöntekijät
- Yhteydenoton kynnyks madaltuu ja varhainen tuki tarjotaan ajoissa
- Perheen yhteenkuuluvuus vahvistuu
- Monialainen yhteistyö toteutuu

- Hoidon jatkuvuus turvataan
- Häiriöpalvelumenojen suunta on aleneva → lapsen ja perheen hyvinvointi lisääntyvät

Aikataulu:

- Toimenpide-ehdotusten mukainen kehittäminen alkaa vuoden 2015 alussa vähitellen

Vastuutaho: Hyvinvointineuvola, Sanna Imeläinen/Ulla Vehviläinen

Toimenpide 1c: Vertaistoiminnan kehittäminen

Etelä-Karjalan alueellisessa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa vuosille 2015–2018 todetaan, että omat vanhemmat huolehtivat ensisijaisesti lapsensa hyvinvoinnista, kasvusta ja kehityksestä. Hyvään vanhemmuuteen kuuluvat läsnäolo, kuuntelu ja rajojen asettaminen. Vanhemmilla on oikeus saada tukea tähän tehtävään.

Vanhempaa kannustetaan ottamaan oma roolinsa lapsen elämän tärkeimpänä toimijana. Tärkeä edellytys hyvälle vanhemmuudelle on myös se, että vanhempi pitää huolta itsestään ja kokee arjen mielekkääksi. Vanhempia kannustetaan hakemaan tarvittaessa itselleen apua ongelmiin jo varhaisessa vaiheessa. Apu voi olla myös osallisuutta johonkin ryhmään tai toimintaan, mutta myös apua terveydenhuollosta tai päihde- ja mielenterveyspalveluista. Vanhemmilla on suurin vastuu lastensa hyvinvoinnista, joten jaksamista tuetaan. Aikuisille suunnatut ehkäisevät palvelut edistävät lasten suojelua. Aikuisen kanssa työskentelevien tulee huomioida aikuisasiakkaiden mahdolliset lapset sekä selvittää näiden tilanne ja hoidon järjestäminen.

Kehittämistoimenpiteet:

- Vanhemmuutta tukevista ryhmätoiminnoista (ainakin kaikille avoimista ryhmistä) tehdään esite/kooste nettisivuille
- Vanhemmuuden tukemiseen tarkoitettu ryhmämuotoisesta toiminnasta pyritään järjestämään infotilaisuuksia vuosittain
- Haastavasti kasvatettavia/levottomuus- tai adhd-oireisia lapsia ja heidän vanhempiaan tukevan ryhmämuotoisen tuen kehittäminen ja järjestäminen
- Nuoruusikäisten vanhemmille kasvatuksellisen vertaistuen järjestäminen

Vaikuttavuus:

- Ryhmistä saadaan tietoa ja voidaan hakeutua niihin
- Vanhempien jaksamisen, pystyvyyden tunteen ja kyvykkyyden vahvistuminen vertaistuen sekä ohjannan ja neuvonnan avulla, myönteisen kasvatusilmapiirin ja vuorovaikutuksen lisääntyminen, lapsen myönteisen psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn tukeminen, syrjäytymisen ennaltaehkäisy

- Nuoruusikäisten vanhempien jaksamisen, pystyvyyden tunteen ja kyvykkyyden vahvistuminen vertaistuen sekä tiedonvälityksen avulla, vanhempien ymmärryksen laajentuminen nuoruusiän kehityksen normaaleista ja riskitekijöistä sekä nuoren ikätasoisista tarpeista, tietoisuuden lisääminen nuorten maailmasta ja ajan ilmiöistä, nuoren myönteisen psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn tukeminen, syrjäytymisen ennaltaehkäisy

Aikataulu:

- Kevään 2015 aikana kehitetään Imatran kaupungin ja kolmannen sektorin yhteistyötä nuoruusikäisten vanhempien kasvatuksellisen vertaistoiminnan järjestämiseksi.
- Toiminta alkaa kokonaisuudessaan vuonna 2015. Haastavasti kasvatettavia/ levottomuus- tai adhd-oireisia lapsia ja heidän vanhempia tukevan ryhmämuotoisen tuen kehittäminen ja järjestäminen: Vuonna 2015 suunnittelu ja kouluttautuminen, vuonna 2016 toiminnan aloittaminen

Vastuutaho: Perheneuvola, Mia Markkanen

2. Yhteisöllisen toimintakulttuurin edistäminen ja yhteisen vastuun tukeminen

Aikuisen tehtävänä on tukea yhteisöllisyyttä ja toteuttaa yhteistä vastuuta lasten ja nuorten arjessa. Lapsella ja nuorella on oikeus turvallisen aikuisen läsnäoloon kotona, päivähoitossa, koulussa ja vapaa-ajalla.

Toimenpide 2a: Lasten vapaa-aikatoiminnan kehittäminen

Kokonaisvastuutaho: Liikuntapalvelut, Kirsi Mäyrä

Liikuntamaa ja sen kehittäminen

Liikuntamaa on 1–12-vuotiaille lapsille suunnattua, omatoimista ja valvottua, mutta ei ohjattua liikuntaa. Liikuntamaahan lapset tulevat yhdessä vanhempien kanssa. Liikuntamaa on aloitettu urheilutalolla vuonna 2009 ja sitä on kehitetty useana vuonna. Nykyään se toimii uimahallissa ja urheilutalossa säännöllisesti viikonloppuisin. Liikuntamaa järjestetään sekä uimahallissa että urheilutalossa kuukausittain sekä syksyllä että keväällä, yht. 16 kertaa. Liikuntamaa toteutetaan yhteistyössä urheiluseurojen ja kaupungin liikuntapalveluiden kanssa. Tapahtuman järjestävälle seuralle maksetaan korvaus. Uutena aloitettiin syksyllä 2014 liikuntamaa myös jäähallilla. Liikuntamaa/pelimaata on järjestetty myös koulujen lomien aikana. Liikuntamaata on järjestetty tilauksesta myös muille kohderyhmille.

Kehittämistoimenpiteet:

- Liikuntamaan vakiinnuttaminen myös jäähallin osalta
- Järjestetään erityistä tukea tarvitseville lapsille ”oma” jäälliikuntamaa
- Liikuntamaan kehittäminen yhteistyössä eri toimialojen, urheiluseurojen, järjestöjen ja kolmannen sektorin kanssa
- Maahanmuuttajaperheiden saaminen mukaan liikuntamaa toimintaan
- Koulujen loma-aikojen liikuntamaiden/ pelimaiden vakiinnuttaminen koululaisille (urheilutalo, uimahalli, jäähalli, ulkona)
- Liikuntamaatoimintaa laajennetaan ja kehitetään yhä useampien asiakasryhmien käyttöön
- Eri kohderyhmille suunnatut toiminnot mm. kouluille liikuntapäiviä, sijaisperheiden liikuntamaat, isovanhemmat – lapset -liikuntamaat jne.
- ”Tilattavan liikuntamaan” kehittämisen jatkaminen, mm. päiväkodit, järjestöt

Vaikutavuus:

- Perheiden yhdessäolon tukeminen vapaa-ajana
- Lasten motoristen taitojen kehittyminen turvallisessa ympäristössä

- Veteen tutustuminen leikin avulla, uinnin alkeiden oppiminen
- Mahdollisuus monipuoliseen liikkumiseen
- Mieleisen harrastuksen löytyminen ja sosiaalisten suhteiden solmiminen
- Turvallisten aikuiskontaktien luominen

Aikataulu:

- 2015: Jäähallin liikuntamaan vakiinnuttaminen, koulujen loma-aikojen liikuntamaiden vakiinnuttaminen, yhteistyön kehittäminen eri toimijoiden kesken
- 2015: Tilattavan liikuntamaa toiminnan kehittäminen päiväkodeille ja kouluille
- 2015: Maahanmuuttajaperheet mukaan
- 2016: Erityistä tukea tarvitsevien lasten jääliikuntamaa. Tilattavan liikuntamaan laajentaminen uusille kohderyhmille, yhteistyö kehittäminen
- 2017: Urheilutalon ja uimahallin liikuntamaan laajentaminen uusille kohderyhmille
- 2018: Toimintojen vakiinnuttamista, liikuntamaan kehittyminen ja laajentaminen

Vastuutaho: Liikuntapalvelut, Kirsi Mäyrä

Lasten lauantai

Lasten lauantai on pääkirjastossa järjestettävä tapahtumapäivä. Kolmesta neljään kertaan syys- ja kevätkaudella pidettävä Lasten lauantai on tarkoitettu 3–9-vuotiaille lapsille ja heidän vanhemmilleen. Lasten lauantaita on joka kerta ollut oma teemansa, esim. metsä, taikuuks, prinsessat, nallet, runous jne. Lähes aina on esiintymässä ollut joku ulkopuolinen taho: nukketheaterilaiset, musiikin ammattilaiset tai paikalliset harraste-esiintyjät. Joitakin kertoja kirjastolaiset ovat itse suunnitelleet ja toteuttaneet ohjelman. Päivän teemaa noudattaen kirjaston lasten kokoelmista on koottu esille aineistoa, jota lapset ovat voineet lainata. Monesti lapset ovat voineet osallistua myös aiheeseen liittyvään leikkimieliseen tietokilpailuun. Lasten lauantaita on vietetty syyskuusta 2012 lähtien.

Kehittämistoimenpiteet:

- Lasten lauantain kohderyhmänä ovat olleet 3–9-vuotiaat. Järjestetään Lasten lauantait myös alle kolmevuotiaille ja 10–12-vuotiaille. Kokeillaan myös Nuorten lauantaita yli 13-vuotiaille.
- Pyritään hankkimaan yhteistyökumppaneita oppilaitoksista, liikuntaseuroista ja harrasteyhdistyksistä.

Vaikutavuus:

- Kirjaston tapahtumat ovat osallistujille ilmaisia ja siksi osallistumiskynnys on matala
- Kirjasto sekä kirjaston palvelut tulevat perheille tutuiksi

Aikataulu:

- 2015: Järjestetään Lasten lauantai kaksi kertaa alle kolmevuotiaalle, neljästä kuuteen kertaan 3–9 -vuotiaalle ja kaksi kertaa 10–12 -vuotiaalle.
- 2016–2018: Mikäli vuonna 2015 uusille ikäryhmille suunnatut Lasten lauantait osoittautuvat toimiviksi, tullaan niitä jatkossakin toteuttamaan. Toteutetaan Nuorten lauantai yli 13-vuotiaalle.

Vastuutaho: Kirjasto, Pirjo Laitinen

Pienten lasten uinnin opetus, Imatran seudun Pelastakaa Lapset ry (PeLa)

Imatran seudun PeLan rahalahjoitus mahdollisti pienten lasten uinninopetuksen aloittamisen vuonna 2011. Uinninopetus kattaa Imatran, Ruokolahden ja Rautjärven alueen lapset. Pienten alle kouluikäisten lasten uinninopetus aloitettiin keväällä 2011, jolloin järjestettiin iltauimakouluja. Syksyllä 2011 otettiin opetukseen mukaan myös esikoululaiset (5–6-vuotiaat) sekä päiväkodissa olevat 4–5-vuotiaat lapset. Nämä ryhmät käyvät uinninopetuksessa päiväkodin henkilökunnan kanssa.

PeLan lahjoituksen turvin Imatran kaupungin kulttuuri- ja liikuntapalvelut ovat palkanneet määräaikaisen uimaopettajan. Uimaopettaja työskentelee n. 16 h/vk. PeLa maksaa päiväkodin henkilökunnan kanssa uimaan tulevien lasten kuljetuskustannukset. Lahjoitus mahdollistaa sen, että maksuttomia uinninopetuksia voidaan jatkaa edelleen vuoden 2014 jälkeen. Iltauimakouluissa käyvät lapset saavat uintikertojen jälkeen 2 aikuisten ja 2 lasten ilmaislippua uimahalliin.

Kehittämistoimenpiteet:

- Saadaan myös perhepäivähoidossa olevat lapset mukaan uinninopetukseen
- Kotona vanhemman kanssa olevat lapset mukaan uinninopetukseen

Vaikutavuus:

- Veteen tottuminen jo varhaisella iällä
- Uinnin alkeiden oppiminen
- Lasten uimataidon kehittäminen turvallisessa ympäristössä

Aikataulu:

- Syksy 2014 ja kevät 2015: Päiväkotien + esikoululaisten uinninopetus
- Kevät 2015: Iltauimakoulujen järjestäminen + päiväkotien uinninopetus
- Syksy 2015: Perhepäivähoidossa olevat lapset
- Kevät 2016: Kotona vanhemman kanssa olevat lapset

Vastuutaho: Liikuntapalvelut Kirsi Mäyrä

Toimenpide 2b: Poliisin ja peruspalveluiden yhteistyön kehittäminen

Poliisin ja peruspalveluiden (mm. perusopetus, nuorisotyö ja lastensuojelu) yhteistyöllä pyritään lapsen ja nuoren asioiden kokonaisvaltaiseen hoitamiseen yhdessä huoltajien kanssa.

Pyrimme kehittämään yhteistyötä olemassa olevien resurssien puitteissa. Poliisin resursoinnin vuoksi joudumme kuitenkin luopumaan aiemmin suunnitelluista säännöllisistä peruskoulujen oppitunneista. Pyrimme kehittämään tilalle joustavan yhteistyön mallin.

Kehittämistoimenpiteet:

- Koulupoliisitoiminnan/poliisiyhteistyön kehittäminen priorisoimalla toivotuimmat, tärkeimmät tehtävät ja määrittelemällä peruspalveluiden suurimmat toiveet ja tarpeet yhteistyön osalta. Yhteistyöstä sovitaan peruspalveluiden (mm. koulun, lastensuojelun, nuorisotyön) ja poliisin kanssa.
- Sovitaan poliisin edustajien kanssa millainen yhteistyö on heidän kannaltaan mahdollista.
- Alustavasti sovittu:
  - Poliisin pitämät laillisuuskasvatukseen ja turvallisuuteen liittyvät oppitunnit ovat satunnaisesti mahdollisia – asian toteutuminen jokaisesta toimijasta kiinni, tueksi mm. yhteystietojen jakaminen
  - Erilaisiin teematilaisuuksiin osallistuminen voi olla poliisille mahdollista
  - Täsmävanhempainillat yms. tilaisuudet ongelmatilanteissa voivat onnistua, kun asiasta sovitaan ajoissa

Vaikuttavuus:

- Pystytään puuttumaan paremmin "epämääräisiinkin" lieveilmiöihin nuorten maailmassa
- Huoltajien sitouttaminen nuorten tukemiseen ja rajojen asettamiseen ongelmatilanteissa
- Lasten ja nuorten hyvinvoinnin kokonaisvaltainen tukeminen yhteistyön kautta, tiedonkulun kehittyminen → nopeampi reagointi "pinnalla oleviin" asioihin

Aikataulu:

- 2015: Poliisi, perusopetus, nuorisotoimi, lastensuojelu yms. päivittävät yhteistyösuunnitelman
- 2015: Yhteistyösuunnitelman toteuttaminen voi jo alkaa

Vastuutaho: Perusopetus, Lasse Tiilikka

Toimenpide 2c: Yhteisöllinen nuorisotyö

Yhteisöllisyyttä tukevia toimintoja tulee kehittää edelleen. Seuraavia toimintoja on jo olemassa:

- Verso toiminta
- Liikkuva koulu
- Kiva koulu
- Koulujen kerhotoiminta
- Nuorisotyö yläkouluilla, sosiaalisessa mediassa ja nuorisotiloilla
- Kontaktien luominen ympäröiviin yhteisöihin esim. Lupa välittää -toiminta

Kehittämistoimenpiteet:

- Verso ja Liikkuva koulu -toimintojen juurruttaminen pysyväksi käytännöksi → oppilaiden kouluttaminen
- Koulujen kerhotoiminnan kehittämisessä huomioidaan erityisesti harrastamattomat yläkouluikäiset nuoret
- Kehitetään toimintaa erilaisten yhteisöjen kanssa
- Kehitetään sosiaalisen median ryhmien hyödyntämistä → koulutusta
- Kehitetään tietoisesti yhteisöllisyyttä ja huomioidaan jokaisen oikeus kuulua yhteisöön koulu, koululuokka, harrasteryhmä, nuorisotila jne.

Vaikuttavuus:

- Yhteisöön kuulumisen tunne vahvistaa itsetuntoa
- Yhteisöön kuulumisen opettaa toimimista ryhmässä
- Yhteisöön kuulumisen suojaa syrjäytymiseltä
- Yhteisöön kuuluvat jäsenet vahvistavat yhteisöä

Aikataulu:

- Asia nostetaan esille vuosittain joka syksy erilaisissa yhteisöissä
- Yhteisöllisyys ja osallisuus kulkevat yhteisöjen arjessa läpi vuoden

Vastuutaho: Nuorisopalvelut, Karina Mankki

Toimenpide 2d: Esi- ja alkuopetuksen kehittäminen

Toimenpiteen tavoitteena on kehittää esi- ja alkuopetuksen yhteistyötä. Joustavan esi- ja alkuopetuksen toimintamalleja kehitetään niin, että siirtyminen esiopetuksesta kouluun helpottuu. Joustava esi- ja alkuopetus -toimintamalli mahdollistaa lapsen yksilöllisen huomioimisen ja tuen oikea-aikaisen kohdentamisen lapselle. Uudessa toimintamallissa kuvataan lapsen opinpolku esiopetuksesta alkuopetukseen osana lapsen kokonaiskoulupolku. Tavoitteena on, että lapsella on mahdollisimman vähän siirtymiä opinpolun aikana. Esi- ja alkuopetus mahdollistaa myös uudet toimintaympäristöjen ja -tapojen, oppiainerajojen sekä uuden 2016 voimaantulevan OPSin toteutuksen.

Kehittämistoimenpiteet:

- Esiopetuksen lastentarhanopettajan ja alkuopetuksen luokanopettajan yhteistyötä tiivistetään
- Uudistetaan toimintamalleja
  - Esimies antaa raamit ja mahdollisuuden työn kehittämiseen
  - Sitoudutaan tiimiin ja yhteiseen suunnitteluun
  - Siirtokäytänteet
  - Huomioidaan esiopetus- ja koulualueen ominaiset piirteet mm. Erityisluokat ja painotetut opetukset
  - Tehtäväkuvausten avaus ja työparityöskentelyn kehittäminen
- Luodaan uusia toimintamalleja
  - Leikki
  - Oppijan aktiivisuus
  - Kokonaisvaltaisuus
  - Ympäristö osana oppimista
  - Tekemällä oppiminen
- Ollaan mukana TOIMIVA-hankkeessa
- Kirjataan toiminta konkreettisesti vuosisuunnitelmiin
- Tiedotetaan toiminnasta vanhempia
- Rakennetaan elämänlähtöinen esi- ja alkuopetus
- Oppilaan vapaus valita tehtävien järjestystä ja toimintoja kuitenkin selkeään struktuurin ja ohjeiden mukaan

Vaikuttavuus:

- Yhteistyö tiivistyy eri toimijoiden välillä
- Oppilas saa käydä lähikoulussa esiopetuksen ja alkuopetuksen; rakentuu lapsilähtöinen koulupolku
- Toimintamallit ja -tavat uudistuvat

Aikataulu:

- Toimiva-ryhmien pilotointi alkaa elokuusta 2015
- Kehittäminen jatkuu 2018 asti, jonka jälkeen rakentuu pysyviä käytänteitä
- Kehitystyö aloitetaan 2015. Jatkuu 2018 ja muuttuu pysyväksi käytänteeksi.

Vastuutaho: Kasvatus- ja opetuspalvelut, Minna Rovio

Toimenpide 2e: Kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen

Perusopetuslain (628/1998) kolmannen pykälän mukaan koulun tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Esiopetuksen osalta asetuksen viidennessä pykälässä todetaan, että “esiovetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa lapsen kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla”.

Laadukkaaseen varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen kuuluu kodin ja päiväkodin/ koulun välinen yhteistyö, joka perustuu kasvatuskumppanuuteen. Yhteistyön tulee perustua kuulemiseen, kunnioitukseen, luottamukseen sekä keskinäiseen vuoropuheluun. Vuoropuheluun osallistuvat sekä lapsi tai nuori että huoltajat. Varhaiskasvatuksessa lapselle tehdään varhaiskasvatussuunnitelma ja esiopetuksessa oppimissuunnitelma, joiden laadintaan huoltajat osallistuvat kasvun keskustelujen kautta. Koulussa yhteistyötä tehdään erilaisten keskustelumuotojen, kuten kolmikantakeskusteluiden ja vanhempain varttien muodoissa.

Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta. Koulu vastaa oppilaan opetuksesta ja kasvatuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Koulun tehtävä on antaa huoltajille tietoa niin, että he voivat seurata ja edistää lapsensa koulunkäyntiä ja oppimista. Kodin ja koulun yhteistyö on välttämätöntä, jotta koulutyö onnistuu. Koulunkäynti on oppilaan omaa vastuullista työtä ensimmäiseltä luokalta lähtien. Kodin tuki ja kiinnostus koulutyötä kohtaan ovat koululaiselle tärkeitä peruskoulun loppuun asti. Vanhempain ja opettajien yhteydenpito helpottaa koulunkäyntiä. Vanhempain osuus on erityisen tärkeä, kun mietitään opiskelun tavoitteita ja arvioidaan oppilaan edistymistä.

Koulun ja kodin yhteistyötä tehdään monin tavoin. Opettaja ja vanhemmat neuvottelevat yhdessä, miten yhteistyötä käytännössä tehdään ja miten tietoja vaihdetaan. Koulun ja kodin välistä yhteistyötä ovat esimerkiksi vanhempainillat, juhlat, avoimien ovien päivät ja yhteiset retket. Omalla luokalla tai varhaiskasvatusryhmässä yhteistyömuotoja ovat vanhempain kokoukset ja keskustelutilaisuudet, lapsen ja nuoren opiskelun tavoitteita ja arviointia koskevat keskustelut, luokkatoimikunta sekä luokan omat juhlat ja retket. Kirjalliset tiedotteet, sähköpostiviestit, Wilma, reissuvihkot ja puhelinkeskustelut ovat myös osa yhteistyötä.

Imatralla käytetään myös Toimiva lapsi ja perhe -menetelmää osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Lasten nuorten ja perheiden toimenpideohjelman tavoitteena on vahvistaa ja kehittää huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja avointa vuoropuhelua. Myös kodin ja koulun sekä hallinnon välisen vuoropuhelun kehittäminen entistä monipuolisemmaksi, joustavammaksi ja osallistavammaksi ovat keskeisiä tavoitteita.

Kehittämistoimenpiteet:

- Kolmikantakeskustelut ja kasvukeskustelut: Huoltajien osallistuminen keskusteluihin väh. 2krt vuosiluokkien 1–6 aikana ja vähintään kerran vuosiluokkien 7–9 aikana
- Vanhempainoimikuntien roolin selkeyttäminen ja toiminnan vakiinnuttaminen joka koulussa
- Oppilaiden ja huoltajien osallistuminen koulun toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen: vuosisuunnittelu ja lukuvuoden arviointi, järjestyssääntöjen muutokset opetussuunnitelmatyö, yhteisöllinen oppilas- ja opiskelijahuolto
- Alueellinen tapaaminen: Vanhempainoimikuntien, rehtoreiden ja kasvatus- ja opetustoimen yhteinen tapaaminen kerran vuodessa
- Wilma kodin ja koulun yhteistyövälineenä: viestinnän ja asioimisen kehittäminen

Vaikutavuus:

- Avoin koulu: vanhemmat mukana koulun toiminnassa
- Aktiivinen kansalaisuus: kuntalaisaloitteet
- Yhteistyö alueen koulujen, vanhempainoimijoiden ja hallinnon kanssa

Aikataulu:

- 2015–2016:
  - Vanhempainoimikunnat mukana koulujen lukuvuoden toiminnan arvioinnissa ja tuleva lukuvuoden suunnittelussa keväisin
  - Vanhempainoimikuntien omat koulukohtaiset toimintasuunnitelmat kirjataan koulujen vuosisuunnitelmaan. Yhteisiä tapaamisia tulee lukuvuoden aikana olla vähintään kaksi.
  - Kasvatus- ja opetustoimen vuosittainen alueellinen tapaaminen: vanhempainoimikuntien, vanhempainyhdistysten (MuTu ja Imelty ry) edustajat, rehtorit ja päiväkotien johtajat, palvelupäälliköt
  - OPS 2016: vanhempien ja vanhempainoimikuntien osallistuminen opetussuunnitelmatyöhön
  - Wilman käytön pelisääntöjen yhtenäistäminen
- 2017–2018:
  - Vuosina 2015–2016 toteutettujen toimintojen seuranta, arviointi ja vahvistaminen
  - Wilma-toimintojen edelleen kehittäminen
  - Vanhempainoimikuntien toimintojen edelleen kehittäminen
  - OPS 2016 -uudistuksen arviointi ja seuranta

Vastuutaho: Perusopetus, Saira Heikkinen. Yhteistyökumppanit: Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen johtajat ja rehtorit, kasvatus- ja opetuspalveluiden palvelupäällikkö ja palvelujohtaja

3. Lasten ja nuorten osallistumisen ja osallisuuden lisääminen

Lasten ja nuorten osallistuminen ja osallisuus on keskeistä syrjäytymisen ehkäisyssä.

Toimenpide 3a: Lisätään lasten ja nuorten mahdollisuuksia tulla kuulluksi ja osallistua suunnitteluun ja päätöksentekoon itseään koskevilla asioilla

Kehittämistoimenpiteet:

- Kehitetään seuraavia toimintoja:
  - Oppilaskunnat
  - Lasten Parlamentti
  - Päiväkoti-ikäisten kuuleminen
  - Nuorisovaltuusto, nuoret kehittävät toimivan nuorisovaltuuston
  - Opiskelijayhteistyöryhmä
  - Vaikuttamispäivä -mallin kehittäminen pysyväksi toiminnaksi, nuorisopalvelut + koulut, Lastenkulttuurikeskus Metku
  - Nuorten verkko- ja neuvonta -toiminnan (Vene) kehittäminen
  - Lasten ja nuorten osallisuus ideointiin ja suunnitteluun, kun rakennetaan lapsille ja nuorille (teknisen toimen kanssa toimintamalli) tekninen toimi + Lastenkulttuurikeskus Metku
  - Lasten ja nuorten osallistuminen ympäristöstrategian suunnitteluun
- Kuullaan lasta ja nuorta hänen oman kehitystason mukaisesti
- Kuultujen asioiden toteutumisen seuranta

Vaikuttavuus:

- Ympäristö muuttuu lapsi- ja nuoriystävällisemmäksi ja heitä hyvin palvelevaksi
- Lapset ja nuoret oppivat osallisuuden kautta omiin elinoloihin vaikuttamisen tapoja
- Osallisuus lisää vastuuta

Aikataulu:

- Kehittämistoimenpiteet toteutuvat ryhmien aikataulujen mukaan

Vastuutaho: Nuorisopalvelut, Karina Mankki

Toimenpide 3b: Peruskoulun jälkeisen siirtymisen tukeminen

Suomessa koulutusjärjestelmä on rakennettu niin, että nuori kohtaa ensimmäisen haasteellisen siirtymänsä peruskoulun loppuessa 9. luokan jälkeen. Tässä kohdassa nuori tekee tärkeän koulutuspolkuvalintansa; hän joko valitsee ns. akateemisen polun (lukio) tai ammatillisen polun (ammattiopisto). Valintaan vaikuttavat ensisijassa nuoren oma motivaatio sekä hänen aiempi opintomenestyksensä. Osa nuorista saattaa kuitenkin tehdä valintansa ulkoisen tai sosiaalisen paineen vaikutuksesta, eikä tee valintaansa puhtaasti omista lähtökohdistaan.

Onnistuminen oman koulutuspolun löytämisessä on tärkeää nuoren tulevaisuuden kannalta. Koulutus määrittelee nuoren tulevia työ- ja uramahdollisuuksia ja on integroimassa häntä osaksi yhteiskuntaa. Koulutuksen ulkopuolelle jääminen puolestaan ennakoii vaikeuksia työllistyä tai jopa yhteiskunnallista syrjäytymistä. Onnistuminen koulutuspolkunsä löytämisessä on sikälikin tärkeää, että koulutusvalinta suosii ensimmäistä jatko-opiskelupaikkaansa hakevaa oppilasta. On siis merkityksellistä tukea oppilaita, kun he tekevät jatkokoulutusvalintaansa peruskoulun jälkeen. Tärkeää olisi osata löytää ne oppilaat, jotka tarvitsevat tukea koulutusvalintaansa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää vammaisten lasten ja nuorten asemaan. Välivuodet peruskoulun ja jatko-opintojen välissä voivat olla kohtalokkaita jatko-opiskelun kannalta.

Siirtymävaiheen tuen prosessi voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa oppilasta tuetaan omien henkilökohtaisten koulutustavoitteiden löytämisessä. Oppilas pystyy valitsemaan itselleen mielekkään jatko-opinto vaihtoehdon, jolloin hän myös työskentelee tehokkaammin tavoitteeseensa pääsemiseksi. Oppilaalla syntyy myös käsitys koulutusvalintansa merkityksestä seuraavalle siirtymävaiheelle. Toisessa vaiheessa tehdään varsinainen koulutusvalinta ja sitoudutaan siihen. Samalla aloitetaan orientoituminen uuteen koulutusvaiheeseen. Kolmannessa vaiheessa opiskelija aloittaa opinnot uudessa oppilaitoksessa. Tällöin pyritään varmistamaan opiskelijan sopeutuminen uuteen ympäristöön, sekä tarjotaan tukea mahdollisiin oppimis-/opiskeluvaikeuksiin.

Kehittämistoimenpiteet:

- Oppilaskuntien yhteistapahtumat sekä opiskelijoiden mukanaolo kerrottaessa uusista opiskelumahdollisuuksista (peruskoulu, ammattiopisto, lukio)
- Koulutustarjontaan tutustuminen integroidaan osaksi aineen opetusta
- Modernien viestintäympäristöjen käyttö, joka tukee koulutusinformaation saatavuutta
- Tiedonsiirto ja Wilman hyödyntäminen siirtymävaiheessa
- Tutor/mentor -toiminta auttaa sopeutumaan siirtymävaiheen jälkeen
- Opiskelutaitojen tuki paikkaamaan opiskelutaidollisia puutteita
- Kehitetään yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa esim. PeLa:n kanssa

Vaikuttavuus:

- Ohjaa nuoren koulutusvalintoja siirtymävaiheessa
- Vähentää siirtymävaiheessa koulutusjärjestelmien ulkopuolelle jäämistä
- Helpottaa nuoren uuden koulutuspolun aloitusta
- Vähentää koulutuksen keskeyttämistä

Aikataulu:

- Kehittämistyö alkaa vuoden 2015 alusta ja osaksi uutta opetussuunnitelmatyötä

Vastuutaho: Lukio, Ilkka Mielonen

4. Lapsi ja nuori keskiössä – asiakaslähtöinen monialaisuus toiminnassa

Ammattitaitoinen henkilöstö ja verkostot turvaavat, että lapsi, nuori ja perhe saavat avun siltä ammattilaiselta, joka hänet kohtaa. Tämä mahdollistaa siirtymisen pois "lähettämiskulttuurista".

Toimenpide 4a: Lapset puheeksi – verkostot suojaksi. Toimiva lapsi & perhe II –ohjelma (TLP)

Toimiva lapsi & perhe -työmenetelmiä ovat Lapset puheeksi -keskustelu ja -neuvonpito sekä perheinterventiomenetelmä. TLP-koulutukset ja toimintamallien käyttöönotto ovat alkaneet Imatran kaupungissa syksyllä 2010. Kouluttajana toimi Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). Kaupunki on kouluttanut omia kouluttajia 4 henkilöä, jotka jatkavat kaupungin työntekijöiden koulutusta. Ohjelman tavoitteena on ollut ottaa käyttöön työmenetelmiä, joilla ehkäistään ylisukupolvista syrjäytymistä. Työmenetelmät ovat ylisektoraalisia, monialaisia ja hyvin konkreettisia.

Työmenetelmät ovat tähdänneet vanhemmuuden ja lasten kehityksen tukemiseen. Lapsen, vanhempien ja muun lähiverkoston osallistumista korostetaan. Lähtökohta on lasta ja perhettä suojaavien tekijöiden, vahvuuksien ja mahdollisuuksien tukeminen sekä haavoittuvuuksissa auttaminen. TLP:n koulutuksia sekä infotilaisuuksia on järjestetty kaupungin työntekijöille hyvinvointipalveluissa.

Kehittämistoimenpiteet:

- TLP -menetelmien käytänteiden juurrutus ja ylläpito osana työtä lapsiperheiden arjessa. TLP -menetelmiä tarjottaisiin siellä missä kohdataan imatralaisia aikuisia, joilla on alaikäisiä lapsia sekä toimipisteissä, joissa kohdataan perheitä ja lapsia/nuoria.
- Koulutetaan lisää menetelmien osaajia työntekijöistä, jotka kohtaavat lapsiperheitä elämän erilaisissa muutoskohdissa (mm. päiväkotia, kouluun siirtyminen, yläaste, vanhempien ero, työttömyys, toimeentulotuki)
- Laaditaan uusi suunnitelma, milloin tarjottaisiin Lapset puheeksi -menetelmää käyttöön:
  - Ensisynnyttäjille raskausaikana Lapset puheeksi -keskustelu tehtäisiin hyvinvointineuvolan perhetyöntekijöiden toimesta.
  - Hieman alle 3-vuotiaiden kohdalla menetelmä tarjottaisiin kaikille päiväkodeissa olevien lasten vanhemmille. Niiden lasten vanhemmille, jotka eivät ole päiväkodissa tarjottaisiin Lapset puheeksi neuvolassa ja sen tekisivät hyvinvointineuvolan perhetyöntekijät.
  - Koulun alkaessa 1.luokalla käytäisiin vanhempain varttina Lapset puheeksi -keskustelu

- Siirtymävaiheessa 7.luokalla käytäisiin vanhempain varttina Lapset puheeksi -keskustelu
- Muille menetelmää käytettäisiin tarpeeseen ja aina tilanteen mukaan
- Mielenterveys- ja päihdepalveluissa Lapset puheeksi on osana potilaan hoitoa silloin, kun perheessä on alaikäisiä lapsia
- Lasten ja nuorten mielenterveys ja päihdepalveluissa tarjottaisiin kaikille vanhemmille
- Koulutusta lisätään sosiaalipuolelle

Vaikuttavuus:

- Ylisukupolvisen syrjäytymisen ehkäisy
- Pyritään ehkäisemään psykososiaalisten ongelmien siirtyminen vanhemmilta lapsille
- Vanhemmuuden ja lasten kehityksen tukeminen on olennaisena osana kaikkia palveluja, joissa kohdataan vanhempia tai lapsia
- Häiriömenojen ennaltaehkäisevänä menetelmänä sekä yhteistyön lisääminen hyvinvointipalveluiden tuotannossa

Aikataulu:

- Työryhmän suunnitelman mukaan. Aikataulu tarkentuu vuoden 2015 alussa.

Vastuutaho: Mielenterveys- ja päihdepalvelut, Marjut Röyskö

Toimenpide 4b: Oppilaiden tuki

Opiskeluvaikeudet ja koulu-uupumus ovat yleistyneet nuorten kohdalla n. 30–40 % nuorista kokiessa vaikeuksia opiskelussaan. Vaikeudet liittyvät muun muassa läksyjen tekoon, opetuksen seurantaan ja kokeisiin valmistautumiseen. Nämä vaikeudet liittyvät koulupäivän lisäksi myös koulupäivän ulkopuolella tapahtuvaan opiskeluun. Tuen tarjoamiseksi ja toimivan koulu- ja opiskelupolun turvaamiseksi on tehtävä yhteistyötä kodin ja koulun välillä sekä tiivistettävä monialaista yhteistyötä. Yhteistyön avulla kehitetään keinoja, joiden avulla tuetaan lasten ja nuorten valmiuksia koulunkäyntiin tukemalla lapsia ja perheitä arjesta selviytymisessä ja yhteistyön tekemisessä.

Kehittämistoimenpiteet:

- Oppilashuoltolain edellyttämien palvelujen kehittäminen ja velvoitteisiin vastaaminen
  - Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 14§ edellyttämä opiskeluhuollon ohjausryhmä vastaa Imatralla opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Imatralla ohjausryhmä luo yhteiset toimintalinjat oppilashuollon toteuttamiselle, tiedottaa niistä oppilaitoskohtaisia opiskeluhoitoryhmiä, kerää tietoa oppilas- ja

opiskelijahuollon lain määrittämien velvoitteiden toteutumisesta ja kerätyn arviointitiedon pohjalta kehittää palvelujen tarjoamista ja niiden uudelleen järjestelyjä vastaamaan lain ja opetussuunnitelman asettamiin velvoitteisiin ja ohjeisiin.

→ Yksikkökohtaisten yhteisöllistä oppilashuoltoa toteuttavien oppilashuoltoryhmien jäsenet perehdytetään Oppilas- ja opiskelijahuoltolain sekä opetussuunnitelman perusteiden velvoitteisiin ja ohjeisiin.

→ Yksikkökohtaiset oppilashuoltoryhmät perehdyttävät edelleen yksiköiden henkilöstön oppilashuollon uusiin toimintamalleihin: toimintatapoja selkiytetään kaikille toimijoille esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen saakka.

- Oppilashuollon palveluissa panostetaan lain hengen mukaisesti yhteisölliseen ja ennaltaehkäisevään oppilashuoltotyöhön ja varhaiseen puuttumiseen varmistuen samalla oppilaan oikeus yksilölliseen oppilashuoltoon:

→ Ennaltaehkäisevän työn muotoina hyödynnetään mm. ryhmissä ja luokissa toteutettavaa toimintaa sekä oppimisen ja sosiaalisen ongelmien syntymistä ehkäisevää pienryhmätoimintaa (esim. lukikuntoutusryhmät, tunnetaitojen harjaannuttamisen ohjelmat, Malti-kuntoutus).

- Luodaan yhteinen malli koulupoissaolojen ehkäisyyn ja tilanteissa toimimiseen

- Kolmiportaisen tuen kehittäminen

- Perusopetuslain mukaisen kolmiportaisen tuen ja lähikoulumallin toteuttamiseksi kehitetään yleisen ja tehostetun tuen tukitoimia, joiden avulla oppilaiden tuen tarpeeseen pystytään vastaamaan mahdollisimman pitkälle omassa opetusryhmässä oppilaan omassa lähikoulussa. Tukitoimia ovat esim. osa-aikainen erityisopetus, avustajapalvelut, riittävän pienet opetusryhmät, monipuoliset oppimisympäristöt ja yleisopetuksen tukena yksilöllinen ohjaus ja pienryhmätoiminta oppimisvalmiuksien kehittämiseksi ja tukemiseksi.
- Eri tuen asteiden (yleinen, tehostettu, erityinen tuki) rajapintoja selkiytetään ja luodaan yhteisiä linjauksia esi- ja perusopetuksen toimijoille.
- Kolmiportaisen tuen prosesseissa tehtävää monialaista yhteistyötä selkiytetään ja kehitetään toimivia käytänteitä.
- Valmennusmenetelmiä ja pienryhmätoimintaa hyödynnetään oppilaiden tukemisessa työmenetelminä arjessa ja yksilöllisinä valmennusjaksoina koulunkäyntiin liittyvissä ongelmatilanteissa.

- Oppilaan palveluketjun tunteminen

- Luodaan selkeä yhteinen monialainen toimintamalli oppilaan koko verkoston huomioimiseksi. Työtehtäviensä puolesta huolen havaitsevalla ammattilaisella on vastuu kartoittaa oppilaan

elämänpiiriä ja ehdottaa huoltajalle tarvittavia henkilöitä kutsuttavaksi mukaan yhteistyöhön.

Vaikuttavuus:

- Oppilashuoltolain edellyttämien palvelujen kehittäminen ja velvoitteisiin vastaaminen:
  - Yksikkökohtaiset opiskeluhuoltoryhmät toimivat lain hengen mukaisesti
  - Lapsen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon toteutuu
  - Imatralla on käytössä yhteinen malli koulupoissaolojen ehkäisyyn ja koulupoissaolot vähenevät.
- Kolmiportaisen tuen kehittäminen
  - Uuden opetussuunnitelman 2016 mukaiset toimintatavat ovat käytössä ja oppilas saa tarvitsemiaan yleisen ja tehostetun tuen tukimuotoja oikea-aikaisesti
  - Tuen eri asteiden rajapinnat ovat selkeämmät kaikille toimijoille
  - Erilaiset valmennusmenetelmät ja pienryhmissä toteutettava toiminta on käytössä
- Oppilaan palveluketjun tunteminen
  - Huoltajilla ja henkilökunnalla on tieto oppilaan palveluketjusta oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä pulmissa
  - Huoltajan kanssa ja luvalla tieto oppimiseen ja sen tukemiseen vaikuttavista tekijöistä siirtyy kouluun tai esiopetukseen oppilaan opetuksesta vastaaville henkilöille ja oppilas saa tarvitsemansa tuen

Aikataulu:

- 2015
  - Toukokuuhun 2015 mennessä yksikkökohtaiset/oppilaitoskohtaiset oppilashuoltoryhmät ovat saaneet tarvittavan koulutuksen ja perehdytyksen, joka on jaettu eteenpäin omiin yksiköihin (Toimenpide 4b/1)
  - Elokuussa 2015 oppilaitoskohtaiset opiskeluhuoltosuunnitelmat ovat valmiina (Toimenpide 4b/1)
  - Elokuussa 2015 käytössä on yhteinen malli koulupoissaolojen ehkäisyssä
  - Toukokuussa 2015 vuosille 2013–2017 sijoittuvan lähikoulusuunnitelman kahden ensimmäisen toteutusvuoden perusteella on tehty arviointi suunnitelmassa etenemisestä sekä sen vaatimista resursseista (Toimenpide 4b/2)

- 2016
  - Ennen opetussuunnitelman perusteiden 2016 voimaan tulemista 1.8.2016 perusopetuksessa on perehdytty uusiin toimintatapoihin ja jalkautettu niitä käytäntöön (Toimenpide 4b/2)
  - Kolmiportaisen tuen rajapinnat ovat selkeämmät vuoden 2016 loppuun mennessä
- 2017
  - Vuoden 2017 aikana palveluketjusta on muotoutunut kaikkien osapuolten tiedossa oleva selkeä malli

Vastuutaho: Lasten ja nuorten kasvun tuki, Merja Mannerkoski

Toimenpide 4c: NUPPI – Nuorten päihde- ja mielenterveystyön kehittäminen

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa todetaan, että Imatran kaupungin peruspalveluja kehitetään niin, että perheille pystytään tarjoamaan oikea-aikaisesti apua ja tukea osana peruspalveluiden toimintaa. Tämä edellyttää mm. monialaisen yhteistyön lisäämistä ja erityispalveluiden konsultatiivisen tuen varmistamista peruspalveluiden henkilöstölle. Palvelut ja tukitoimet viedään sinne, missä lapset, nuoret ja perheet arjessaan toimivat. Palvelun saatavuus, oikea-aikaisuus ja tunteminen on tärkeää. Nupissa otetaan vastaan nuoria ja heidän vanhempiaan aikavarauksella Mansikkalan hyvinvointiasemalla.

Kehittämistoimenpiteet:

- Lisätään tiedottamista NUPPI-palvelusta laatimalla Wilmaan esittely toiminnasta ja ohje palveluun hakeutumisesta. (Kehittämistoimi 1)
- Koulut selvittävät mahdollisuutta lisätä nuorten tietämystä NUPPI-palvelusta tukioppilaiden perehdytyksellä. NUPPI- työryhmä osallistuu tarpeen mukaan perehdytykseen. (Kehittämistoimi 2)
- Kokeillaan pilottina NUPPI-vastaanottoa yläkouluilla kerran viikossa klo 8–12. Edellytyksenä kokeilulle on, että kouluilla on mahdollisuus ottaa vastaan nuoria ko. työhön soveltuvassa tilassa ja käyttää TerveysEfficaa. (Kehittämistoimi 3)
- Nimetään yläkouluille ja toisen asteen oppilaitoksille kullekin oma NUPPI-työntekijä, jota henkilökunta voi konsultoida huolenaiheista. Nuorten ajanvarauksista sovitaan kuitenkin NUPPI-tiimissä, eikä ko. työntekijä ota vastaan kaikkia oppilaitoksesta ohjautuvia nuoria. (Kehittämistoimi 4)

Vaikuttavuus:

- Nuorten kanssa toimivien aikuisten on helpompaa puuttua nuoren tilanteeseen, koska he löytävät helposti tiedon, miten toimia (kehittämistoimi 1)

- Nuoret saavat tietoa ja kannustusta avun hakemiseen toiselta nuorelta (kehittämistoimi 2)
- Palvelun tuntemus ja saavutettavuus ja mahdollisuus monialaiseen yhteistyöhön paranevat (kehittämistoimi 3)
- Varhaisen puuttumisen helpottuminen, yhteistyön lisääminen (kehittämistoimi 4)

Aikataulu:

- Vuoden 2014 loppuun mennessä: kehittämistoimi 1
- Kevätlukukauden 2015 aikana: kehittämistoimi 2
- kevätlukukausi 2015: kehittämistoimet 3 ja 4

Vastuutaho: NUPPI, Marja Sallinen. NUPPI toteuttaa kehittämistoimen 2 yhdessä yläkoulujen rehtoreiden ja oppilashuollon kanssa ja kehittämistoimen 3 yhdessä yläkoulujen rehtorien kanssa.

Toimenpide 4d: Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston kehittäminen

Nuorisolain 1.1.2011 voimaan tulevan 7 a §:n mukaan paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten kunnassa on oltava nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, johon kuuluvat opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimen sekä työ- ja poliisihallinnon edustajat.

Kehittämistoimenpiteet:

- Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toiminta- ja kokouskäytäntöjä muokataan kunnallisen päätöksenteon rytmin mukaisesti. Nuorten verkkosivuja hyödynnetään tiedottamisessa kuntalaisille, päättäjille ja ammattilaisille.
- Tavoitteena on tukea tarvitsevien nuorten aikuisten palveluaukkojen vähentäminen

Vaikuttavuus:

- Kokouskäytännön avulla saadaan tietoa palveluaukoista ja pystytään kehittämään toimivia työmuotoja
- Tiedonkulku lisääntyy

Aikataulu:

- Uusi kokouskäytäntö alkaa tammikuussa 2015 seuraavasti:
  - Tammikuussa kuulemis- ja ajatustenvaihtokokous, huhtikuussa learning cafe -muotoinen ideointikokous ja elokuussa mahdollisiin talousarvioon esitettäviin asioihin liittyvä toimenpidekokous. Näiden lisäksi neljän henkilön muodostama työryhmä kokoontuu tarvittaessa.
  - Verkkosivut avataan vuoden 2015 alkupuolella ja niillä pidetään yllä ajantasaista tietoa palveluverkostoista

Vastuutaho: Nuorisopalvelut, Karina Mankki

Toimenpide 4e: Lasten, nuorten ja perheiden elintavat

Lasten ja nuorten elintavat vaikuttavat keskeisesti kasvuun ja kehitykseen, ja heillä on oikeus saada ohjausta ja neuvontaa elintapoihin liittyen yksilöllinen tarve ja kehitysvaihe huomioiden. Terveysneuvonnalla pyritään vahvistamaan perheen ja lapsen vastuun ottamista omasta terveydestään.

Uusimman kouluterveyskyselyn (2013) mukaan imatralaisnuorten yhteiset ateriat perheen kanssa vähentyvät edelleen, tupakointi on yleisempää kuin vertailussa keskimäärin, koulun työilmapiiri koettiin heikenneen ja opiskeluun liittyvien vaikeuksien lisääntyneen, nuorten koettu terveydentila heikkeni ja päivittäin koettu väsymys ja päänsärky lisääntyivät, aamupalan ja koululounaan syöminen vähentyi samalla, kun hampaiden harjaamista laiminlyötiin yleisemmin sekä ruutuaika, humalajuominen ja huumeokeilut lisääntyivät.

Terveysneuvonnalla ja elintapaohjauksella voidaan antaa vanhemmille ja nuorille tietoa, sekä vahvistaa lasten ja nuorten fyysistä terveyttä ja psykososiaalista hyvinvointia. Elintapaohjausta pitää kehittää yhteistyössä lasten ja nuorten palveluissa niin, että keskeisimmät asiat tulevat huomioiduksi kaikkien lapsia kohtaavien työssä.

Kehittämistoimenpiteet:

Kehittämistoimenpiteet liittyvät päihteisiin, ravitsemukseen, uneen ja lepoon sekä ruutuaikaan.

- Elintapoihin liittyvät tietoiskut vanhempainilloissa
- Elintapoihin liittyvät teemapäivät kouluilla ja varhaiskasvatuksessa
- Yhteistyö kehittäminen kolmannen sektorin kanssa
- Ennaltaehkäisevän päihdetyön mallin käyttöönotto Imatralla (hanke Eksoten kanssa)

Vaikuttavuus:

- Lasten ja nuorten sekä heidän vanhempiensa tietoisuus elintapojen merkityksestä kasvuun ja kehitykseen lisääntyvät
  - Vanhemmat osaavat tunnistaa kasvua ja kehitystä haittaavat elintavat ja tukea lasta muuttamaan niitä
  - Lasten ja nuorten tietoisuus ja ymmärrys elintapojen merkityksestä hyvinvointiin lisääntyy ja he pystyvät arvioimaan omia ratkaisujaan elintapojen suhteen
  - Lasten ja nuorten hyvinvointi lisääntyy

Aikataulu:

- Tammikuun 2015 aikana toimenpideohjelman työryhmä kokoontuu ja kartoittaa tämän hetkisen tilanteen, mitä on suunnitteilla ja meneillään. Työryhmään tarvitaan kasvatus- ja opetusalan edustajia.
- Työryhmä laatii toukokuuhun 2015 mennessä yksikkökohtaiset toteutus-suunnitelmat syksyä 2015 ja kevättä 2016 varten. Toimintaa tarkennetaan alkuvuodesta 2015.

Vastuutaho: Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, Marja Nihtinen

5. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin seurantajärjestelmien kehittäminen

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia tukevia toimenpiteitä tulee säännöllisesti seurata ja nimetä seurannan ja toimenpiteiden vastuutahot. Tämä voidaan tehdä hyvinvointikatsauksen tai -selontekojen muodossa.

Toimenpide 5a: Toimenpideohjelman seuranta

Toimenpideohjelman laadinnasta vastannut monialainen ohjausryhmä seuraa suunnitelman toteutumista. Ohjausryhmä kokoontuu säännöllisesti tarpeen mukaan. Hyvinvointipalveluiden johtoryhmälle raportoidaan toimenpideohjelman toteutumisesta tarvittaessa. Jokaiseen toimenpiteeseen on nimetty vastuuhenkilö, joka kutsuu koolle tarvittavat muut yhteistyötahot toimenpidettä toteuttamaan. Liitteessä 2 on tiivistelmä toimenpideohjelman toimenpiteistä ja vastuuhenkilöistä.

Kehittämistoimenpiteet:

- Ohjausryhmän kokoonpano tarkistetaan ja varmistetaan, että ryhmässä on edustettuna kattavasti henkilöitä oleellisilta tahoilta. Pohditaan, kuinka kuntalaisedustusta voidaan lisätä toimenpideohjelman päätöksenteossa (esim. nuorisovaltuusto, lapset, vanhemmat).
- Työryhmien vetäjiltä pyydetään tilannekatsaukset kunkin toimenpiteen etenemisestä keväisin, jotta ohjausryhmä voi auttaa työryhmää ajoissa. Tiedottaminen ohjausryhmältä työryhmille on ajantasaista ja suunniteltua, palautetta pyydetään puolin ja toisin.
- Sähköistä hyvinvointikertomusta hyödynnetään entistä enemmän toimenpiteiden määrittelyssä ja seurannassa.

Vaikuttavuus:

- Toimenpiteissä huomioidaan laajasti eri asiakasnäkökulmat, voidaan ohjata resurssien käyttöä paremmin ja arvioidaan toimenpiteiden mahdollisuuksia toteutua konkreettisesti. Vahvistetaan kuntalaisten osallisuutta palveluiden kehittämisessä jo suunnitteluvaiheessa.
- Toimenpiteiden onnistuminen mahdollistuu. Työryhmien toiminta helpottuu ja yhteiset tavoitteet selkeytyvät. Avoimella keskusteluilmapiirillä edistetään ideoiden syntymistä ja kehittelyä.
- Saadaan konkreettisia kuntalaisten tarpeista lähteviä kehittämistoimenpiteitä, joilla pyritään parantamaan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia Imatralla.

Aikataulu:

- Ohjausryhmä tarkistaa kokoonpanon vuoden 2015 ensimmäisessä kokouksessa, pohtii kuntalaisosallisuusasian ja kutsuu seuraavaan kokoukseen tarvittavat uudet tahot.
- Työryhmät toimittavat lyhyen välikatsauksen toukokuussa 2015 sihteeri Elina Antikaiselle siitä, kuinka toiminta on lähtenyt käyntiin. Välikatsauksia pyydetään toimittamaan suunnitelman mukaan joka kevät.
- Sähköistä hyvinvointikertomusta tarkastellaan vuosittain sen suhteen, mitä toimintaa tulisi erityisesti vahvistaa voimassa olevissa toimenpiteissä. Seuraavan kauden toimenpideohjelman valmisteluissa tarkastetaan valtuustokautiset ohjeistukset ja painotetaan toimenpiteissä kertomuksen esiin nostamia kehitystarpeita.

Vastuutaho: Ohjausryhmä, puheenjohtaja Ulla Laine/Minna Karvinen

Toimenpide 5b: Imatran hyvinvointikertomuksen avulla seurataan imatralaisten lasten ja perheiden hyvinvoinnin kehittymistä

Imatran sähköinen valtuustokautinen hyvinvointikertomus on hyväksytty valtuustossa vuonna 2014. Hyvinvointikertomus on tiivis, eri hallinnonalojen asiantuntijoiden yhdessä laatima asiakirja, joka on katsaus kuntalaisten hyvinvointiin, terveyteen ja arjen turvallisuuteen sekä niihin vaikuttaviin tekijöihin. Kertomuksen avulla seurataan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin kehittymistä. Hyvinvointikertomus on lakisääteinen ja toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus.

Kehittämistoimenpiteet:

- Sähköisen hyvinvointikertomuksen tunnetuksi tekeminen ja hyödyntäminen päätöksenteossa
- Tiedon jakaminen sidosryhmille (esim. huoltajat)
- Kouluterveyskyselyn tulosten hyödyntäminen eri toimialoilla
- IVA:n (Ihmisiin kohdistuva vaikutusten arviointi) ja EVA:n (Vaikutusten ennakoarviointi) hyödyntäminen entistä laajemmin
- Otetaan toiminnan tueksi aktiivisemmin käyttöön eri mittareita: TEA-viisari (terveyden edistämisen aktiivisuuden mittari)

Vaikuttavuus:

- Hyvinvointikertomus ohjaa strategista päätöksentekoa
- Tietoisuus kohderyhmän hyvinvoinnista lisääntyy
- Kouluterveyskyselyn tulokset määrittävät kehittämistoimenpiteitä eri toimijoilla
- Vaikutusten arvioinnilla lisätään päätöksenteon läpinäkyvyyttä
- Terveyden edistämisen aktiivisuus parantuu

Aikataulu:

- Kehittämistyö aloitetaan 2015 vuoden alussa

Vastuutaho: Hyvinvointipalvelut, Tuija Ylitörmänen & Terveyden Vuoksi – Imatran kaupungin terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen työryhmä

Toimenpide 5c: Laadunhallinnan ja seuranta järjestelmien kehittäminen palveluissa

Hyvinvointipalveluiden sopimusohjausmalli velvoittaa kehittämään palveluiden laadunhallintaa järjestelmälliseksi kokonaisuudeksi. Toimialalla on otettu käyttöön yhteinen laatukäsikirja vuonna 2014, joka ohjaa palveluita suunnittelemaan laadun mittaamisen systemaattisesti vuosittain. Vuosisuunnitelmilla jäsennetään tietoa konkreettisesti ja sitoudutaan yhteiseen toimintaan. Palvelutuotannon on raportoitava laadusta tilaajalautakunnille vuosisopimusten laatuliitteissä sovituin mittarein.

Laatumittarit pohjautuvat lakeihin, laatusuosituksiin ja muihin linjauksiin. Laatumittareita ovat esimerkiksi erilaisten kyselyjen tuottama tieto, henkilöstömitoitukset sekä lakisääteisten palvelun saatavuusmääreiden täytyminen.

Kehittämistoimenpiteet:

- Palveluissa on nimetty laatu vastaavat vuodesta 2014 alkaen. Tiedot pidetään ajan tasalla ja päivitetään laatukäsikirjan yhteydessä vähintään kerran vuodessa. Laatukäsikirjaa kehitetään antamaan enemmän ohjeistusta esimiehille laadun suunnittelemiseksi.
- Yksiköiden laatu on suunniteltu ja kirjattu hyvinvointipalveluiden laatukäsikirjan ohjeen mukaisesti. Sovituilla kokonaisuuksilla tai yksiköillä on omat laatukansiot, joissa on vuodeksi kerrallaan tehty ajantasainen laatusuunnitelma, vuosisopimus nähtävillä, sekä laadunhallintaan liittyvät dokumentit.
- Sähköistä Webropol-ohjelmaa hyödynnetään laajemmin kyselyiden luomisessa

Vaikuttavuus:

- Laadunhallinta on jäsenelty ja yhteisesti sovittu palvelualueilla, mikä helpottaa tiedon mittaamista ja raportointia sekä sitouttaa yhteiseen toimintaan
- Asiakkaan kokeman laadun mittaaminen systematisoituu ja sähköinen työkalu tehostaa toimintaa

Aikataulu:

- Laadunhallintamalliin on siirrytty vuoden 2014 aikana
- Yksiköiden laatu on suunniteltu ja kirjattu sovitusti vuoden 2015 aikana
- Webropol-peruskoulutus on järjestetty hyvinvointipalvelujen nimetyille henkilöille syksyllä 2014. Kyselyitä luodaan Webropolin kautta aiempaa enemmän vuonna 2015.

Vastuutaho: Hyvinvointipalvelut, Elina Antikainen ja lasten ja nuorten palvelujohdon työryhmä

LIITE 1. TOIMENPIDEOHJELMAN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

IHMISIIN KOHDISTUVIEN VAIKUTUSTEN ENNAKKOARVIOINTI (IVA) & ENNAKOIDUT VAIKUTUKSET KUNNALLISESSA PÄÄTÖKSENTEOSSA (EVA)

Prosessi, jossa arvioidaan ennalta päätöksen vaikutuksia ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Arvioinnin kohteena voi olla suunnitelma, ohjelma, hanke tai mikä tahansa muu päätös.

Asia: Imatran kaupungin toimenpideohjelma lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi 2015–2018

Asiasta päättävä taho ja lopullinen päätöksentekijä:

Lasten parlamentti ja Nuorisovaltuusto → Yhteistyötoimikunta → Lasten ja nuorten lautakunta & Kulttuuri- ja liikuntalautakunta → Kaupunginhallitus → Kaupunginvaltuusto

Valmistelija/t: Ulla Laine ja Minna Karvinen

Muut valmisteluun osallistuneet:

Ohjausryhmä ja toimenpiteiden työryhmät

Päivämäärä: 2.12.2014

Näkökulma vaikutusten arvioinnille	Suora ++/0/--	Välillinen ++/0/--	Sanallinen selvitys (tarvittaessa liite)
Asiakas/ kuntalainen			
Sukupuoli	0	0	Imatralaisten lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi lisääntyy ja hyvinvointi- ja terveyserot pienevät.
Ikä	0	0	
Asuinalue	0	0	
Kulttuuritausta	0	0	
Terveys	+	++	
Toimintakyky	+	++	
Tulot/ varallisuus	0	0	
Koulutus	+	++	
Elinolosuhteet:			
Työolot	0	0	
Asumisolot	0	0	
Toimeentulo	0	+	
Elintavat:			
Päihteiden käyttö	+	++	
Ravitsemus	+	++	
Liikunta	+	++	
Henkilöstö			
Työn sisältö ja osaamistarpeet	++	++	Henkilöstön työn sisältö, organisointi, osaaminen ja yhteistyö paranevat. Toimintamallit voivat vaikuttaa positiivisesti myös työhyvinvointiin.
Henkilöstön rakenne	0	0	
Työn organisointi	++	++	
Työaika	±	±	
Työhyvinvointi	+	+	
Yhteistyö & verkostoituminen	++	++	

Talous			
Kokonaistaloudellinen arviointi	0	+	Toiminta toteutetaan olemassa olevilla taloudellisilla resursseilla prosessien parantamiseksi. Pitkällä aikavälillä voi olla palvelukustannuksia alentavia vaikutuksia ennaltaehkäisevän luonteen ansiosta.
Ympäristö			
Hankinnat, kulutus	0	0	Ei havaittavia vaikutuksia ympäristöön.
Rakennukset, uudisrakenne	0	0	
Liikenne, maankäyttö	0	0	
Palvelut			
Palvelujen tuottamistavat	+	++	Perheiden palvelut vastaavat tulevaisuudessa paremmin kuntalaisten tarpeisiin.
Palveluketjut	+	++	Lasten ja nuorten kasvua tukevat palveluprosessit toimivat saumattomasti ja asiakaslähtöisesti yli hallintorajojen.
Kuntalaisen osallisuus	+	++	Lasten ja nuorten sekä perheiden vaikutusmahdollisuudet kunnan palveluiden kehittämiseen paranevat.
Johtopäätökset			
Arviointi suhteutetaan kansallisiin ohjelmiin sekä kaupungin strategiaan tavoitteisiin ja ohjelmiin, erityisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteisiin			
Positiiviset ja negatiiviset vaikutukset	Toimenpideohjelma pohjautuu lakisäätöihin ja strategiaan asiakirjoihin. Kaikilla toimenpiteillä vastataan kaupungin strategiaan tavoitteisiin sekä hyvinvointikertomuksen osoittamiin kehityskohtiin. Toimenpiteillä ei ole arvioitu olevan negatiivisia vaikutuksia. Toimenpiteillä on kokonaisuudessaan hyviä suoria vaikutuksia kuntalaisten, henkilöstön ja palveluiden näkökulmista sekä merkittäviä hyviä vaikutuksia pitkällä aikavälillä.		

Ohjelmissa ja päätösten valmistelussa arvioidaan seuraavalla asteikolla:

Suora: Tarkoitetaan suoraan hankkeen toteuttamisesta aiheutuvia vaikutuksia

Välillinen: Tarkoitetaan hankkeen toteuttamisen jälkeen

(--)**)** merkittävä haittavaikutus

(-)**)** huono vaikutus/ vähäinen haittavaikutus

(0)**)** neutraali, ei vaikutusta

(+)**)** hyvä vaikutus/ vähäinen myönteinen vaikutus

(++)**)** merkittävä myönteinen vaikutus

(±)**)** vaikutus voi olla hyvä ja / huono

Vaikutuksina tarkastellaan kunnan strategisten tavoitteiden toteutumista

Ennakoarvioinnin tarve (tulosityksikkö arvioi tarpeen, päätetään viime kädessä toimialan johtoryhmässä)

Ennakoarviointi täytyy tehdä:

- jos valmisteltavalla asialla on merkittäviä vaikutuksia tietyille ihmisryhmälle tai alueelle
- kun lautakunta päättää palvelua koskevasta linjauksesta tai suunnitelmasta
- tarpeen mukaan vastattaessa lausuntoihin, esityksiin tai kirjeisiin

Ennakoarviointia ei toteuteta yksilöä koskeva asiassa, oikaisuvaatimuksen suhteen, viran tai toimen täyttämässä tai tiedoksi merkittävän asia suhteen.

LIITE 2. TIIVISTELMÄ TOIMENPITEISTÄ

Toimenpide	Vastuutaho ja -henkilö
1 a Avoin varhaiskasvatus	Varhaiskasvatus Anu Malinen
1 b Hyvinvointineuvolatoiminnan kehittäminen	Hyvinvointineuvola Sanna Imeläinen/Ulla Vehviläinen
1 c Vertaistoiminnan kehittäminen	Perheneuvola Mia Markkanen
2 a Lasten vapaa-aikatoiminnan kehittäminen	Liikuntapalvelut Kirsi Mäyrä
2 b Poliisin ja peruspalveluiden yhteistyön kehittäminen	Perusopetus Lasse Tiilikka
2 c Yhteisöllinen nuorisotyö	Nuorisopalvelut Karina Mankki
2 d Esi- ja alkuopetuksen kehittäminen	Kasvatus- ja opetuspalvelut Minna Rovio
2 e Kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen	Perusopetus Saila Heikkinen
3 a Lisätään lasten ja nuorten mahdollisuuksia tulla kuulluksi ja osallistua suunnitteluun ja päätöksentekoon itseään koskevissa asioissa	Nuorisopalvelut Karina Mankki
3 b Peruskoulun jälkeisen siirtymisen tukeminen	Lukio Iikka Mielonen
4 a Lapset puheeksi – verkostot suojaksi. Toimiva lapsi & perhe -ohjelma (TLP)	Mielenterveys- ja päihdepalvelut Marjut Röyskö
4 b Oppilaiden tuki	Lasten ja nuorten kasvun tuki Merja Mannerkoski
4 c NUPPI- Nuorten päihde- ja mielenterveystyön kehittäminen	NUPPI Marja Sallinen
4 d Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston kehittäminen	Nuorisopalvelut Karina Mankki
4 e Lasten, nuorten ja perheiden elintavat	Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto Marja Nihtinen
5 a Toimenpideohjelman seuranta	Ohjausryhmä, puheenjohtaja Ulla Laine/Minna Karvinen
5 b Imatran hyvinvointikertomuksen avulla seurataan imatralaisten lasten ja perheiden hyvinvoinnin kehittämistä	Hyvinvointipalvelut Tuija Ylitörmänen ja Terveyden Vuoksi
5 c Laadunhallinnan ja seurantajärjestelmien kehittäminen palveluissa	Hyvinvointipalvelut Elina Antikainen ja lasten ja nuorten palvelujohdon työryhmä